Powszechny

dziennik praw państwa i rządu

dla

cesarstwa austryackiego.

Część LXXIV.

wydana i rozesłana
w wydaniu wyłącznie niemieckiem: 20. Czerwca 1850, w wydaniu niniejszem dwujęzykowem:
10. Lipca 1850.

237.

Cesarski patent z dnia 18. Czerwca 1850,

moc mający dla krajów koronnych Austryi poniżej i powyżej Ensu, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy, Gorycyi i Gradyski, Istryi, Tryestu, Tyrolu i Vorarlbergu, Czech, Morawii i Szląska,

którym się dla tychże krajów koronnych nowy przepis względem zakresu działania i przynależności sądów w sprawach cywilnych (norma jurysdykcyjna) wydaje i postanawia, że, co się tyczy tychże krajów koronnych, sądownictwo w sprawach cywilnych, począwszy od dnia 1. Lipca w miarę niniejszego przepisu wykonywanem będzie.

My Franciszek Józef pierwszy,

z Bożej łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiąże Austryi; Wielki-Książe Toskany i Krakowa; Książe Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krajny i Bukowiny; Wielki-Książe Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książe górnego i dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski, Książe Trydentu i Bryksenu; Margrabia górnej i dolnej Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu; Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii windyjskiej; Wielki-Wojewoda województwa Serbii i t. d. i t. d.

aby w wykonanie wprowadzić wyrzeczoną w konstytucyi państwa zasadę przynależności wszystkich obywateli państwa do równego osobistego sądu, uchwaliliśmy — względem

Allgemeines

Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kaiserthum Oesterreich.

LXXIV. Stück.

Ausgegeben und versendet in der deutschen Allein-Ausgabe am 20. Juni 1850, in der gegenwärtigen Doppel-Ausgabe am 10. Juli 1850.

237.

Kaiserliches Patent vom 18. Juni 1850,

wirksam für die Kronländer Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Görz und Gradiska, Istrien, Triest, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren und Schlesien,

wodurch für diese Länder eine neue Vorschrift über den Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen (Jurisdictionsnorm) erlassen, und festgesetzt wird, dass hinsichtlich dieser Kronländer die Gerichtsbarkeit in bürgerlichen Rechtssachen vom 1. Juli 1850 angefangen nach Massgabe dieser Vorschrift ausgeübt werde.

Wir Franz Joseph der Erste,

von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich;

König von Hungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illirien, König von Jerusalem etc.; Erzherzog von Oesterreich; Grossherzog von Toscana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steyer, Kärnthen, Krain und der Bukowina; Grossfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piacenza und Guastalla, von Auschwitz und Zator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg, von Tirol, von Kyburg, Görz und Gradiska; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg etc.; Herr von Triest, von Cattaro und auf der windischen Mark; Grosswoiwod der Woiwodschaft Serbien etc. etc.

haben, um den in der Reichsverfassung ausgesprochenen Grundsatz der Zuständigkeit aller österreichischen Reichsbürger zu einem gleichen persönlichen Gerichtsstande in Erfüllung zu bringen, eine mit der neuen Gerichtsverfassung in Einklang stehende Vorschrift über den

zakresu działania i przynależności sądów w cywilnych sprawach — wydać przepis, z nowem sądów urządzeniem w zgodności stojący.

Rozporządzamy przeto na podstawie §^{fu} 120. konstytucyi państwa poprzednio dla objętości następujących krajów koronnych, to jest: arcyksięstwa Austryi poniżej i powyżej Ensu, księstwa Solnogrodu, księstwa Styryi, księstwa Karyntyi, księstwa Krainy, uksiążęconego hrabstwa Gorycyi i Gradyski z margrabstwem Istryi, miasta Tryestu z jego okręgiem, uksiążęconego hrabstwa Tyrolu z krajem Vorarlbergu, królestwa Czech, margrabstwa Morawii, i księstwa górnego i dolnego Szląska — jak następuje:

I.

Wyższe sądy krajowe, sądy krajowe, sądy handlowe i sądy powiatowe, ustanowione w wyż namienionych krajach koronnych wedle przepisu uchwalonych przez Nas pod dniem 14. Czerwca 1849. zarysów nowego sądów urządzenia, mają, w objętości przekazanych im okręgów sądowych, począwszy od dnia 1. Lipca 1850., wykonywać sądownictwo w cywilnych sprawach wedle następującej ustawy.

II.

Także i najwyższy trybunał sądowy, od tegoż dnia począwszy, wedle postanowień niniejszej ustawy wykonywać będzie sądownictwo swe, wszelakoż tylko w sprawach. przez sądy wymienionych krajów koronnych mu nadesłanych.

III.

Najwyższy nadworny urząd marszałkowski utrzymuje się ku wykonywaniu swego zwyczajnego sądownictwa nad członkami cesarskiego Domu i nad osobami, którym prawo eksterrytoryalności przysłuża.

Sądownictwo przez niego nad innemi osobami dotychczas wykonywane, na przyszłość do zwyczajnych sądów należeć będzie. Atoliż te na przypadek, gdyby w cesarskich nadwornych domach lub zamkach we Wiedniu, lub w najbliższej jego okolicy, albo gdyby w innych jakich pomieszkaniach członków cesarskiego Domu lub eksterrytoryalnych przedsięwziętym być miał akt sądowy, przeciw mieszkającej w nich osobie, zwyczajnym cywilnym lub wojskowym władzom sądowym podlegającej, — najwyższy nadworny urząd marszałkoski o przedsięwzięcie takowe wezwać mają, chyba gdyby tylko szło o sądowe doręczenie.

IV.

Sądy wojskowe z tem ograniczeniem utrzymują się, że pod ich sądownictwem na przyszłość tylko następujące osoby stoją:

W sprawach spornych.

1. Wszystkie do służbowego stanu wojska lub do marynarki wojennej należące osoby, które wedle przeznaczenia swego, przeciw nieprzyjacielowi walczyć, na artykuły wojenne przysięgę złożyły, albo które wedle obowiązku swego, popierania służby wojennej albo wykształcenia do takowej dotyczącego, własnemi ustawami wojskowemi zobowiązane są. Atoliż i te osoby, dopóki na czas niepewny urlopowane są, władzom cywilnosądowym podlegają.

2. Osoby, które z utrzymaniem oficerskiego charakteru z pensyą lub bez takowej z rzeczywistej służby wojskowej wystąpiły.

Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen zu erlassen befunden.

Demnach verordnen Wir auf Grundlage des §. 120 der Reichsverfassung vorläufig für den Umfang der nachbenannten Kronländer, nämlich: des Erzherzogthums Oesterreich unter und ob der Enns, des Herzogthums Salzburg, des Herzogthums Steiermark, des Herzogthums Kärnthen, des Herzogthums Krain, der gefürsteten Grafschaft Görz und Gradiska mit der Markgrafschaft Istrien, der Stadt Triest mit ihrem Gebiete, der gefürsteten Grafschaft Tirol mit dem Lande Vorarlberg, des Königreichs Böhmen, der Markgrafschaft Mähren, und des Herzogthums Ober- und Nieder-Schlesien — wie folgt:

I.

Die nach Vorschrift der von Uns am 14. Juni 1849 genehmigten Grundzüge der neuen Gerichtsverfassung in den obgenannten Kronländern bestellten Oberlandesgerichte, Landesgerichte, Handelsgerichte und Bezirksgerichte haben im Umfange der ihnen angewiesenen Gerichtssprengel, vom 1. Juli 1850 angefangen, die Gerichtsbarkeit in bürgerlichen Rechtssachen nach Massgabe des nachfolgenden Gesetzes auszuüben.

II.

Auch der oberste Gerichtshof wird, von diesem Tage angefangen, jedoch nur in den von Gerichten der genannten Kronländer an ihn gelangenden Rechtssachen, seine Gerichtsbarkeit nach den Bestimmungen dieses Gesetzes ausüben.

III.

Das Obersthofmarschallamt wird zum Behufe der Ausübung seiner herkömmlichen Gerichtsbarkeit über die Mitglieder des kaiserlichen Hauses und über die Personen, welchen das Recht der Exterritorialität zusteht, aufrecht erhalten.

Die von ihm bisher über andere Personen ausgeübte Gerichtsbarkeit wird in Zukunft den ordentlichen Gerichten zustehen. Jedoch haben diese in dem Falle, wenn in den kaiserlichen Hofgebäuden oder Lustschlössern in Wien oder in seiner nächsten Umgebung, oder wenn in den sonstigen Wohnungen der Mitglieder des kaiserlichen Hauses oder der Exterritorialen ein gerichtlicher Act gegen eine in denselben wohnende, den ordentlichen Civil- oder Militär-Gerichtsbehörden unterstehende Person vorzunehmen ist, das Obersthofmarschallamt um die Vornahme anzugehen, es wäre denn, dass es sich nur um eine gerichtliche Zustellung handelt.

IV.

Die Militärgerichte werden mit der Beschränkung aufrecht erhalten, dass unter ihrer Gerichtsbarkeit in Zukunft nur folgende Personen stehen:

In Streitsachen

1. Alle zum Dienststande des Heeres oder der Kriegsmarine gehörigen Personen, welche vermöge ihrer Bestimmung, wider den Feind zu kämpfen auf die Kriegsartikel beeidiget oder wegen ihrer Verbindlichkeit den Kriegsdienst oder die Ausbildung zu demselben zu fördern, auf eigene Militär-Satzungen verpflichtet sind. So lange diese Personen auf unbestimmte Zeit beurlaubt sind, unterstehen jedoch auch sie den Civilgerichts-Behörden

2. Die unter Beibehaltung des Officierscharakters mit oder ohne Pension aus der wirklichen Militär-Dienstleistung getretenen Personen.

3. Osoby do stanu domów inwalidowych należące, albo w takowych utrzymanie mające.

4. Wszystkie w różnych wojskowo-administracyjnych odroślach albo ku wojskowej dusz opiece z tytułem oficerskim lub bez tegoż ustanowione osoby, które wedle służbowania swego obowiązane są wszędzie iść za armią albo za oddziałem wojska, do której należą.

5. Wojskowo-uorganizowane straże policyjne.

6. Małżonki i małoletnie same siebie nie żywiące ślubne, adoptowane lub ulegitymowane dzieci wyż namienionych, wszelakoż tylko, dopóki te ostatnie na życiu zostają i same pod wojskowem sądownictwem stoją. Przy ludziach od felfebla lub wachmistrza na dół idąc stosuje się to tylko do osób, podług pierwszego sposobu zaślubionych.

7. Z kapitulacyą, na czas pewny brzmiącą, przyjęci lub przez rząd płaceni albo z służbodawcą w spólnem gospodarstwie żyjący słudzy osób wojskowych.

8. Wszystkie owe osoby, które jako ustanowione, albo z powodu zatrudnienia swego przy jakim na stopę wojenną urządzonym oddziale wojska, tudzież, które pod podobnemi stosunkami w czasie pokoju w orszaku jakiego w cudzym kraju stojącego oddziału wojska znajdują się.

9. Uczniowie męscy znajdujący się w wojskowych zakładach wychowania i kształcenia.

10. Więźnie wojskowi i pod wojskowym dozorem stojący zakładnicy.

Wyjmują się wszelakoż i co się tyczy tych osob:

Wszystkie spory do zakresu działania sądownictwa realnego i górniczego należące, tudzież spory z umów dzierżawnych, z naruszeń posiadania i uszkodzeń na gruntach i plonach gruntowych. W przypadku, gdzie miejsce ma przynależny sąd skargi wyzywającej (prowokacyjnej), skargi wzajemnej lub spólnictwa w sporze, także i te osoby przed cywilno-sądowe władze pozywane być mogą. Wszelkie rozprawy, dotyczące odebrania, zarządu, obciążenia, przemienienia dowiernoręctwa (fideikomisu) albo rozwiązania węzła fideikomisowego, należą, bez względu na wojskową własność osób przytem wchodzących, do władz cywilno-sądowych, w tej ustawie naznaczonych. Sprawy konkursowe, przeciw wymienionym osobom wojskowym wytoczone, jeżeli zadłużony posiada majątek nieruchomy załatwiane być mają u tej cywilno-sądowej władzy, któraby, nie zważając na jego wojskową własność, ku temu powołaną była, gdyby ten na miejscu dobra nieruchomego zamieszkanie swe miał. Przeciwnie zaś zastrzega się sądom wojskowym tak krydalne dochodzenie w postępowaniu konkursowem, jak też wykonywanie jakichbądź sędziowskich wyroków lub tymczasowych urządzeń, wyjąwszy jedynie wykonywanie realne. Dobrowolne poddanie się nie może stanowić sądownictwa władz cywilnych nad wymienionemi osobami wojskowemi.

W rzeczach niespornych

co się tycze tych osób sprawowane być mają u sądów wojskowych interesa następujące:

1. Pertraktacya pozostałości, jeżeli w takowej nie znajduje się majątek nieruchomy, w którym to ostatnim przypadku pertraktacyą władza cywilna prowadzić ma, a osoba wojskowa tak uważaną będzie, jakby na miejscu nieruchomego dobra swe zwyczajne zamieszkanie miała.

3. Die zum Stande der Invalidenhäuser gehörigen, oder in diesen versorgten Personen.

4. Alle in den verschiedenen Militär-Verwaltungszweigen oder in der Militär-Seelsorge mit oder ohne Officierstitel angestellten Personen, welche vermöge ihrer Dienstleistung der Armee oder Heeres-Abtheilung, welcher sie angehören, überall zu folgen verpflichtet sind.

5. Die militärisch organisirten Polizeiwachen.

6. Die Gattinnen und die minderjährigen sich nicht selbst ernährenden ehelichen, adoptirten oder legitimirten Kinder der Vorbenannten, jedoch nur so lange letztere am Leben sind und selbst unter der Militärgerichtsbarkeit stehen. Bei der Mannschaft vom Feldwebel oder Wachtmeister abwärts gilt diess nur von denjenigen, welche nach der ersten Art verehelicht sind.

7. Die mit einer auf bestimmte Zeit lautenden Capitulation aufgenommenen oder vom Staate besoldeten oder mit dem Dienstgeber in gemeinschaftlichem Haushalte lebenden Diener der Militär-Personen.

8. Alle jene Personen, welche als Angestellte oder ihres Geschäftes wegen, bei einer auf den Kriegsfuss gesetzten, so wie jene, welche unter gleichen Verhältnissen in Friedenszeiten im Gefolge einer im Auslande stehenden Heeres-Abtheilung sich befinden.

9. Die in militärischen Erziehungs- und Bildungs-Anstalten befindlichen männlichen Zöglinge.

10. Die Kriegsgefangenen und die unter militärischer Obhut stehenden Geisseln.

Ausgenommen sind auch bezüglich dieser Personen:

Alle in den Wirkungskreis der Real- und Berggerichtsbarkeit gehörigen Streitsachen, ferner die Streitigkeiten aus Bestandverträgen, aus Besitzstörungen und aus Beschädigungen an Grundstücken und Grunderzeugnissen. In dem Falle, wenn der Gerichtsstand der Aufforderungsklage, der Widerklage oder der Streitgenossenschaft in Anwendung kommt, können auch sie bei den Civilgerichts-Behörden belangt werden. Alle auf die Uebernahme, Verwaltung, Belastung, Umwandlung eines Fideicommisses oder Auflösung eines Fideicommissbandes sich beziehenden Verhandlungen gehören ohne Rücksicht auf die militärische Eigenschaft der einschreitenden Personen zu den in diesem Gesetze festgesetzten Civilgerichts-Behörden. Die Concursprocesse über die genannten Militärpersonen sind, wenn der Verschuldete unbewegliches Vermögen besitzt, bei jener Civilgerichtsbehörde zu verhandeln, die, abgesehen von seiner Militäreigenschaft, hiezu berufen wäre, wenn er auf dem unbeweglichen Gute seinen Wohnsitz hätte. Dagegen bleibt sowohl die Crida-Untersuchung im Concursverfahren, als auch die Vollstreckung von was immer für richterlichen Erkenntnissen oder mittlerweiligen Vorkehrungen, mit einziger Ausnahme der Realvollstreckung den Militärgerichten vorbehalten. Durch freiwillige Unterwerfung kann die Gerichtsbarkeit der Civilbehörden über die genannten Militärpersonen nicht begründet werden.

Ausser Streitsachen

sind bezüglich dieser Personen bei den Militärgerichten folgende Geschäfte zu führen:

1. Die Abhandlung der Verlassenschaft, in sofern sich in derselben nicht ein unbewegliches Vermögen befindet, in welchem letzteren Falle die Abhandlung von der Civilbehörde zu pflegen ist, und die Militärperson so angesehen wird, als ob sie auf dem unbeweglichen Gute ihren ordentlichen Wohnsitz hätte.

2. Ustanowienie tymczasowego kuratora dla osoby i majątku pupila lub pod kuratelą zostającego.

Jako zwyczajna władza kuratelarna sądy wojskowe wdawać się mają, jeżeli kurateli ma być poddana osoba pod wojskową jurysdykcyą stojąca, albo jeżeli ojciec, wojskowemu sądownictwu podległy, zarządzać ma majątkiem ruchomym, na małoletnie jego dziecię spadłym — a to dopóty, dopóki tenże sam pod sądownictwem wojskowem stoi.

3. Rozprawa w sprawach małżeńskich jako też w przypadkach adopcyjnych i legitymacyjnych.

4. Umorzenie (amortyzacya) dokumentów, które nie są ani publicznemi ani też z niemi zrównanemi papierami kredytowemi, ani wekslami.

Oprócz tego sądy wojskowe uprawnione są do legalizowania i widymowania dokumentów, jako też i do sporządzania sądowych testamentów i innych dokumentów bez różnicy stron przytem wchodzących.

Wszystkie osoby i przedmioty, sądownictwu wyraźnie niniejszem nieprzekazane, sądownictwu władz cywilnych wedle tych zasad podlegają, jakie w niniejszej ustawie wyrzeczono. Do ustanowienia i prowadzenia opieki nad sierotami wojskowemi ten sąd powiatowy przynależny jest, w którego okręgu zwyczajne zamieszkanie, a w braku takowego pobyt matki, lub jeżeliby sieroty już matki nie miały, gdzie miejsce własnego ich pobytu znajduje się. Jeżeliby te w różnych miejscach przebywały, natenczas stanowi miejsce pobytu większej tychże liczby, a przy równej liczbie najbliższe między niemi.

Postanowienia, jakich potrzeba ku niewątpliwemu tej ustawy zastosowaniu na osoby pod jurysdykcyą cywilnych władz przechodzące, w osobnej ustawie wydane będą.

V.

Znajdujące się w cudzym kraju cesarsko-austryackie konzulaty także i na przyszłość przekazane sobie sądownictwo wedle osobnych ustaw wykonywać mają.

VI.

Postanowienie, jak dalece przez utworzenie sądów znawców część zakresu działania sądów, już teraz w życie wstępujących, przejść będzie miała na owe znawców sądy, zachowuje się ustawie, przez którą ich urządzenie wyrzeczonem będzie.

VII.

Z dniem, w którym nowe sądy rozpoczną urzędowanie swe, ustają w namienionych krajach koronnych obecnie istniejące sądy patrymonialne, komunalne i cesarskie sądy miejscowe, sądy foralne i sądy miejskie i foralne, sądy górnicze i substytucye sądów górniczych, sądy handlowe i wekslowe, tudzież połączone z niemi konzulaty morskie, sądy lenne i wszelkie inne sądy, bez różnicy, czy one wykonywały dotąd regularne czy wyjątkowe sądownictwo w spornych lub niespornych sprawach.

VIII.

Równocześnie ustają wszelkie przepisy jurysdykcyjne, w tych krajach koronnych moc mające, dla których wydaje się niniejsza ustawa, jako to:

2. Die Bestellung eines mittlerweiligen Obsorgers für die Person und das Vermögen eines Pupillen oder Curanden.

Als ordentliche Curatelsbehörde haben die Militärgerichte einzuschreiten, wenn die Curatel über eine unter der Militär-Gerichtsbarkeit bleibende Person zu verhängen ist, oder wenn ein der Militär-Gerichtsbarkeit unterstehender Vater das seinem minderjährigem Kinde zugefallene bewegliche Vermögen zu verwalten hat, und zwar so lange, als er selbst unter der Militär-Gerichtsbarkeit steht.

3. Die Verhandlung in Ehesachen, sowie in Adoptions- und Legitimationsfällen.

4. Die Amortisirung von Urkunden, welche weder öffentliche oder denselben gleichgehaltene Creditspapiere noch Wechsel sind.

Ausserdem sind die Militärgerichte zur Legalisirung und Vidimirung von Urkunden, sowie zur Aufnahme gerichtlicher Testamente und anderer Urkunden ohne Unterschied der dabei einschreitenden Parteien berechtigt.

Alle hier nicht ausdrücklich der Militär-Gerichtsbarkeit zugewiesenen Personen und Gegenstände unterstehen der Gerichtsbarkeit der Civilbehörden nach denselben Grundsätzen, welche in dem vorliegenden Gesetze ausgesprochen sind. Zur Bestellung und Führung der Vormundschaft über Militär-Waisen ist das Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel der ordentliche Wohnsitz und in Ermanglung eines solchen der Aufenthaltsort der Mutter, oder wenn die Waisen mutterlos sind, deren eigener Aufenthaltsort sich befindet. Wenn sie sich an verschiedenen Orten aufhalten, so ist der Aufenthaltsort der Mehrzahl von ihnen und bei gleicher Zahl der nächste unter denselben entscheidend.

Die Bestimmungen, welche zur unzweifelhaften Anwendung dieses Gesetzes auf die sofort in die Gerichtsbarkeit der Civil-Gerichtsbehörden übertretenden Personen erforderlich sind, werden in einem besonderen Gesetze erlassen werden.

V.

Von den im Auslande befindlichen kaiserlich-österreichischen Consulaten ist auch künftighin die ihnen zugewiesene Gerichtsbarkeit nach den besonderen Gesetzen auszuüben.

VI.

Die Bestimmung, in wiefern durch die Errichtung von Fachmännergerichten ein Theil des Wirkungskreises der schon derzeit ins Leben tretenden Gerichte auf jene überzugehen haben wird, bleibt jenem Gesetze vorbehalten, durch welches deren Errichtung ausgesprochen werden wird.

VII.

An dem Tage, an welchem die neuen Gerichte ihre Thätigkeit beginnen, treten die in den genannten Kronländern gegenwärtig bestehenden Patrimonial-, Communal- und landesfürstlichen Ortsgerichte, die Landrechte und Stadt- und Landrechte, die Berggerichte und Berggerichts-Substitutionen, die Mercantil- und Wechselgerichte, ferner die damit verbundenen Seeconsulate, die Lehengerichte und alle sonstigen Gerichte, sie mögen bisher eine regelmässige oder ausnahmsweise Gerichtsbarkeit in streitigen oder nicht streitigen Rechtssachen ausgeübt haben, ausser Wirksamkeit.

VIII.

Zu gleicher Zeit treten alle in den Kronländern, für welche dieses Gesetz erlassen wird, geltenden Jurisdictionsnormen, nämlich

dla Austryi poniżej Ensu z d. 27. Września 1783,
„ Austryi powyżej Ensu z d. 24. Maja 1784,
„ Styryi z d. 21. Kwietnia 1784,
„ Karyntyi z d. 11. Lutego 1784,
„ Krainy z d. 27. Lutego 1784,
„ Gorycyi, Gradyski i Tryestu z d. 9. Maja 1784,
„ Tyrolu i Vorarlbergu z d. 27. Maja 1784,
„ Czech z d. 11. Lutego 1784,
„ Morawii i Szląska z d. 5. Marca 1784,

tudzież wszystkie w tych krajach koronnych moc mające ustawy postępowania górniczego, hutniczego i hamerniczego, patent z d. 1. Listopada 1781. i górniczo-sądowa instrukcya manipulacyjna z roku 1783, o ile te postanawiają przynależność górniczych sądów i substytucyi górniczo-sądowych, tudzież ustawa postępowania handlowo-sądowego dla Pobrzeża z d. 13. Stycznia 1758, o ile to postanawia przynależność w sprawach morskich wraz z wszystkiemi innemi rozporządzeniami, które odnoszą się do zakresu działania i do przynależności sądów ustających.

IX.

Mianowicie moc swą tracą wszelkie ustawy względem przynależności sądów na dawniejszym związku dominialnym, na przywileju fiskusa lub na innych przywilejach zasadzające się. Tylko w sporach z umów wynikających, przed dniem niniejszej ustawy zawartych, podlega fiskus nie tylko jako zaskarzony, lecz też i jako powód sądom tego miejsca, w którem swą siedzibę ma urząd fiskalny, do zastąpienia onegoż powołany.

X.

Równie też wskutek zasady w §. 23. i 24. konstytucyi państwa w ten sposób wyrzeczonej, iż na przyszłość jedno tylko obywatelstwo państwa istnieć będzie, tracą moc swą wszystkie ustawy, które dotyczą różniącego się osądzenia przynależących różnych krajów koronnych.

Przeto więc niniejsza ustawa, co się tyczy osób przynależących krajów koronnych Węgier, Siedmiogrodu, Kroacyi i Slawonii, województwa i banatu Temeskiego, w wyż namienionych krajach koronnych zamieszkanie swe lub pobyt biorących, mieć będzie ten sam skutek, jaki mu przystoi względem przynależących innych krajów koronnych.

Tylko co się tycze pertraktacyi pozostałości przynależących osób wyż namienionych krajów koronnych, tudzież co się tycze spuścizny osób przynależących innego kraju koronnego, w dotychczas obowiązującej dawniej ustawie za węgierski majątek uznanej aż do dalszego rozporządzenia to zachowanem być ma, co z uwzględnieniem dotychczas jeszcze istniejących ustaw awitykacyjnych w tym względzie osobnym rozporządzeniem postanawiamy.

für Oesterreich unter der Enns vom 27. September 1783,
„ Oesterreich ob der Enns vom 24. Mai 1784,
„ Steiermark vom 21. April 1784,
„ Kärnthen vom 11. Februar 1784,
„ Krain vom 27. Februar 1784,
„ Görz, Gradiska und Triest vom 9. Mai 1784,
„ Tirol und Vorarlberg vom 27. Mai 1784,
„ Böhmen vom 11. Februar 1784,
„ Mähren und Schlesien vom 5. März 1784,

dann alle in diesen Kronländern geltenden Berg-, Hütten- und Hammerordnungen, das Patent vom 1. November 1781 und die berggerichtliche Manipulations-Instruction vom Jahre 1783, in sofern durch dieselben die Zuständigkeit der Berggerichte und Berggerichts-Substitutionen bestimmt wird, ferner die Mercantil-Gerichtsordnung für das Küstenland vom 13. Jänner 1758, in sofern sie die Zuständigkeit in Seerechtssachen bestimmt; mit allen übrigen Verordnungen, welche auf den Wirkungskreis und die Zuständigkeit der ausser Wirksamkeit tretenden Gerichte Bezug haben, ausser Rechtskraft.

IX.

Namentlich sind alle auf den ehemaligen gutsherrlichen Verband, auf das Privilegium des Fiscus oder auf andere Privilegien sich gründenden Gesetze über die Zuständigkeit der Gerichte entkräftet. Nur in den aus Verträgen, welche vor dem Tage der Wirksamkeit dieses Gesetzes geschlossen worden sind, entspringenden Streitigkeiten untersteht der Fiscus nicht nur als Geklagter, sondern auch als Kläger den Gerichten des Ortes, an welchem das zu seiner Vertretung berufene Fiscalamt seinen Sitz hat.

X.

In gleicher Weise sind zufolge des im §. 23 und 24 der Reichsverfassung ausgesprochenen Grundsatzes, dass hinfort nur Ein Reichsbürgerrecht bestehen wird, alle Gesetze, welche auf eine verschiedene Beurtheilung der Angehörigen verschiedener Kronländer Bezug haben, ausser Kraft gesetzt.

Demnach wird dieses Gesetz auf die in den oben genannten Kronländern ihren Wohnsitz oder Aufenthalt nehmenden Angehörigen der Kronländer Ungarn, Siebenbürgen, Croatien und Slavonien, der Woiwodschaft Serbien und des Temeser Banates dieselbe Wirksamkeit haben, welche ihm rücksichtlich der Angehörigen der übrigen Kronländer zukömmt.

Nur in Betreff der Abhandlung der Verlassenschaft von Angehörigen der genannten Kronländer, dann rücksichtlich des in dem bisher geltend gewesenen Gesetze als ungarisches Vermögen erklärten Nachlasses der Angehörigen eines anderen Kronlandes hat bis auf weitere Verfügung dasjenige zur Darnachachtung zu dienen, was Wir mit Rücksicht auf die derzeit noch bestehenden Aviticitätsgesetze in dieser Beziehung mittelst einer besonderen Verordnung bestimmen.

XI.

Postanowienia istniejących z cudzymi państwami układów, sądownictwa dotyczące, nie znoszą się niniejszą ustawą.

XII.

Nasz minister sprawiedliwości otrzymał polecenie wykonania patentu niniejszego.

Dano w Naszem głównem i stołecznem mieście Wiedniu dnia 18. Czerwca w roku ysiąc ośmset pięćdziesiątym, Naszego Panowania drugim.

Franciszek Józef.

Schwarzenberg. Krauss. Bach. Bruck. Thinnfeld. Gyulai. Schmerling. Thun. Kulmer.

XI.

Die auf die Gerichtsbarkeit bezüglichen Bestimmungen der mit auswärtigen Staaten bestehenden Verträge werden durch dieses Gesetz nicht aufgehoben.

XII.

Unser Minister der Justiz ist mit dem Vollzuge dieses Patentes beauftragt.

Gegeben in Unserer kaiserlichen Haupt- und Residenzstadt Wien am 18. Juni im Eintausend Achthundert fünfzigsten, Unserer Reiche im zweiten Jahre.

Franz Joseph.

Schwarzenberg. Krauss. Bach. Bruck. Thinnfeld. Gyulai. Schmerling. Thun. Kulmer.

Ustawa
względem zakresu działalności i przynależności sądów w sprawach cywilnych.

Rozdział pierwszy.
W sprawach spornych.

I. W postępowaniu wyrokującem.

A. Przynależny sąd osobisty.

§. 1. Do zakresu działania przynależnego sądu osobistego należą wszystkie spory, nie przekazane wyraźnie sądowi realnemu lub kauzalnemu.

§. 2. Sądownictwo we wszelkich sporach osobistych rozdzielone jest między sądy powiatowe i sądy krajowe.

Zakres działania sądów owiatowych

§. 3. Powiatowym sądom przysłuża sądownictwo:

a) we wszystkich sporach o pewne pieniężne summy, które bez prowizyi i innych należytości pobocznych ilość pięciuset złotych reńskich konw. mon. nie przenoszą, i których się nie żąda ani jako części długu kapitałowego, tę sumę przewyższającego, ani też jako przewyżki wynikającej z porównania kilku, obu stronom przystojących należytości, tudzież w sporach o inne ruchome lub nieruchome przedmioty, jeżeli się powód oświadcza przyjąć zamiast tych summę pieniężną, podług powyższego porachowania pięćset złotych reńskich nie przewyższającą. Ilość należytości porachowaną będzie podług summy, o zapłacenie której w skardze żądano, chociażby więcej było powodów lub zaskarzonych, albo żądano zapadłych kwot bieżących prowizyi lub rent;

b) bez względu na wartość przedmiotu sporu.

1. We wszystkich rozprawach względem wypowiedzenia umów o dzierżawę, (o arendę, najem, i umów w §. 1103. pow. ks. ust. cyw. wymienionych) i o sporach względem ustąpienia z wydzierżawionych albo wynajętych gruntów lub budynków i innych przez ustawę za nieruchome uznanych rzeczy, albo względem zwrócenia tychże.

2. We wszystkich sporach o naruszeniach posiadania rzeczy ruchomych. (§. 55.)

3. We wszystkich z umów o służbę i zapłatę wynikających sporach między służbodawcami i ich prywatnemi urzędnikami, officyantami i osobami służebniczemi, tudzież między professyonistami i posiadaczami fabryk z jednej, a ich werkmistrzami, czeladnikami, chłopcami terminującymi i robotnikami z drugiej strony.

4. We wszystkich sporach między austernikami, powoźnikami, frachciarzami i zakładami frachtowemi z jednej, a ich gośćmi, podróżnymi albo podawcami z drugiej

Gesetz

über den Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen.

Erster Abschnitt.

In Streitsachen.

I. Im Erkenntniss-Verfahren.

A. Personal-Gerichtsstand.

§. 1. In den Wirkungskreis des Personal-Gerichtsstandes gehören alle Streitsachen, welche nicht ausdrücklich dem Real- oder Causal-Gerichtsstande zugewiesen sind.

§. 2. Die Gerichtsbarkeit in allen Personal-Streitsachen ist zwischen den Bezirksgerichten und den Landesgerichten getheilt.

§. 3. Den Bezirksgerichten steht sie zu:

Wirkungskreis der Bezirksgerichte

a) *in allen Streitsachen über bestimmte Geldsummen, welche ohne Zinsen und andere Nebengebühren den Betrag von fünfhundert Gulden C. M. nicht übersteigen, und weder als Theil einer diese Summe übersteigenden Capitalsschuld, noch als ein aus der Vergleichung mehrerer, beiden Theilen zustehenden Forderungen sich ergebender Ueberschuss gefordert werden, sowie über andere bewegliche oder unbewegliche Gegenstände, wenn der Kläger anstatt derselben eine Geldsumme, welche nach obiger Berechnung fünfhundert Gulden nicht übersteigt, anzunehmen sich erbietet. Der Betrag der Forderung wird nach der Summe, auf deren Bezahlung in der Klage das Begehren gestellt ist, berechnet, wenn auch mehrere Kläger oder Beklagte sind, oder die verfallenen Beträge laufender Zinsen oder Renten gefordert werden;*

b) *ohne Rücksicht auf den Werth des Streitgegenstandes:*

1. In allen Verhandlungen über die Aufkündigung der Bestandverträge (der Pacht-, Mieth-, und im §. 1103 des a. b. G. B. bezeichneten Verträge), und in Streitigkeiten über Räumung oder Zurückstellung verpachteter oder vermietheter Grundstücke oder Gebäude, und anderer durch das Gesetz als unbeweglich erklärter Sachen.

2. In allen Streitsachen über Störungen im Besitze beweglicher Sachen. (§. 55.)

3. In allen aus Dienst- und Lohnverträgen entstehenden Streitigkeiten zwischen Dienstgebern und ihren Privatbeamten, Officianten und Dienstboten, dann zwischen den Gewerbsleuten und Werksbesitzern einerseits, und ihren Werkführern, Gesellen, Lehrjungen und Arbeitern andererseits.

4. In allen zwischen Wirthen, Schiffern, Fuhrleuten, Frächtern und Frachtanstalten einerseits, und ihren Gästen, Reisenden oder Aufgebern andererseits, wegen von ersteren über-

strony, wynikających z powodu przyjętego na się przez pierwszych schowania rzeczy, albo z powodu uiszczonych ostatnim prestacyi, o ile spory takowe nie należą do zakresu działania sądów handlowych lub morskich.

5. We wszystkich sporach wynikających z pretensyi osób lekarskich za lekarską pomoc i dostarczone lekarstwa, tudzież nauczycieli prywatnych lub zakładów szkół prywatnych i zakładów wychowania za nauczanie i wychowanie.

6. We wszystkich sporach z powodu wyrządzonego przez ludzi albo zwierzęta uszkodzenia gruntów albo znajdujących się jeszcze na nich lubo już odłączonych plonach gruntowych.

7. We wszystkich przypadkach upraszania o zarządzenie prowizorycznego aresztu lub zakazu, tudzież o zakazanie nieuprawnionego naśladowania jakiego uprzywilejowanego przedmiotu. Dalej w tych przypadkach złożenia spórnej rzeczy u sądu albo też dania zabezpieczenia, albo pozwolenia sekwestracyi, w którychby nie była już podana skarga do jakiego sądu krajowego.

8. We wszystkich skargach o rozwód małżeński (separacyą) i w sporach powstających o oddzielenie majątku lub o utrzymanie dzieci przy upraszanym rozwodzie bez przyzwolenia drugiego małżonka, tudzież w przypadkach upraszania o dozwolenie oddzielnego przyzwoitego pomieszkania miejsca (§. 107. ks. ust. cyw.) i o zmuszenie małżonka do udzielania małżonce przyzwoitego utrzymania.

sądów krajowych

§. 4. We wszystkich innych sporach osobistych przystoi sądownictwo sądom krajowym w całej objętości ich okręgu.

1. Ogólny przynależny sąd osobisty.

§. 5. Z reguły w sporach osobistych ten sąd przynależnym jest, a to wedle własności spornej rzeczy (§§. 3. i 4.) ten sąd powiatowy lub krajowy, w którego okręgu zaskarzony w czasie podania skargi ma zwyczajne swe zamieszkanie.

zamieszkanie

§. 6. Zwyczajnem zamieszkaniem jest to miejsce, w którem osiadł ktoś w tym zamiarze, z okoliczności domyślać lub inaczej udowodnić się dającym, iż tamże trwale zamieszka.

§. 7. Jeżeli kto w ten sposób jednocześnie po różnych miejscach dla swego na przemian użycia pomieszkania utrzymuje, natenczas między temi miejscami to za zwyczajne jego zamieszkanie uważanem być ma, w którem główną ma siedzibę swych interesów, a gdyby miejsce takowe wątpliwem było, to, w którem ostatnią razą swój pobyt miał.

§. 8. Przez niedobrowolny lub tylko, dla przemijającego celu miany pobyt na miejscu zewnątrz zwyczajnego zamieszkania, nie zmienia się przynależność sądu.

małżonki

§. 9. Jako zwyczajne zamieszkanie małżonki, uważa się zamieszkanie małżonka. Jeżeli zaś małżeńskie społeczeństwo zniesionem jest, natenczas ta podlega w przypadku, gdy jest samouprawnioną, sądowi swego zwyczajnego zamieszkania, jeżeli żaś samouprawnioną nie jest, temu sądowi, któremu małoletnie albo z temiż zrównane osoby podlegają.

dzieci

§. 10. Dzieci prawego łoża, legitymowane i adoptowane podlegają sądowi ojca, pod którego władzą ojcowską stoją, i te dopóty temuż sądowi podlegają, dopóki nie są samouprawnione, nawet i po ustaniu władzy ojcowskiej.

nommener Verwahrung von Sachen, oder an Letztere geschehener Leistung entstehenden Streitigkeiten, in soferne derartige Streitigkeiten nicht in den Wirkungskreis der Handels- oder See-Gerichte gehören.

5. In allen aus Forderungen von Medicinal-Personen für ärztliche Hilfe und gelieferte Heilmittel, dann von Privatlehrern oder Privatschul- und Erziehungsanstalten für Unterricht und Erziehung entstehenden Streitigkeiten.

6. In allen Streitigkeiten wegen einer durch Menschen oder Thiere zugefügten Beschädigung der Grundstücke oder der auf denselben noch befindlichen, wenngleich schon abgesonderten Grunderzeugnisse.

7. In allen Fällen des Ansuchens um Anordnung eines provisorischen Arrestes oder eines Verbotes, dann um Einstellung der unbefugten Nachahmung eines Privilegiengegenstandes. Ferner in denjenigen Fällen der Erlegung einer streitigen Sache zu Gerichtshanden, der Leistung einer Sicherheit oder der Bewilligung einer Sequestration, in welchen nicht schon die Klage bei einem Landesgerichte angebracht ist.

8. In allen Ehescheidungsklagen und in den Streitigkeiten, welche bei einer ohne Einwilligung des andern Ehegatten angesuchten Scheidung über die Absonderung des Vermögens oder über die Versorgung der Kinder entstehen, dann in den Fällen des Ansuchens um Bewilligung des abgesonderten unständigen Wohnortes (§. 107 b. G. B.) und um Verhaltung des Gatten zur Verabreichung des anständigen Unterhaltes an die Gattin.

§. 4. In allen übrigen Personal-Streitsachen steht die Gerichtsbarkeit den Landesgerichten im ganzen Umfange ihres Sprengels zu. — *der Landesgerichte*

1. Allgemeiner Personalgerichtsstand.

§. 5. In der Regel ist in Personal-Streitsachen jenes Gericht, und zwar je nach der Beschaffenheit der Streitsache (§§. 3 und 4) jenes Bezirksgericht oder Landesgericht zuständig, in dessen Sprengel der Geklagte zur Zeit der Anbringung der Klage seinen ordentlichen Wohnsitz hat.

§. 6. Der Ort, an welchem sich Jemand, in der aus den Umständen zu vermuthenden oder sonst erweislichen Absicht, daselbst seinen bleibenden Aufenthalt zu nehmen, niedergelassen hat, ist sein ordentlicher Wohnsitz. — *Wohnsitz*

§. 7. Wenn Jemand in dieser Weise gleichzeitig in verschiedenen Orten zu seinem abwechselnden Gebrauche Wohnungen hält, so ist als sein ordentlicher Wohnsitz unter diesen Orten derjenige anzusehen, an welchem er den Hauptsitz seiner Geschäfte hat, und wenn dieser zweifelhaft ist, derjenige, an welchem er zuletzt seinen Aufenthalt genommen hat.

§. 8. Durch den unfreiwilligen oder zu einem vorübergehenden Zwecke genommenen Aufenthalt ausserhalb des ordentlichen Wohnsitzes wird die Zuständigkeit des Gerichtes nicht geändert.

§. 9. Als ordentlicher Wohnsitz der Gattin wird der des Gatten angenommen. Ist die eheliche Gemeinschaft aufgehoben, so untersteht die Gattin in dem Falle, wenn sie eigenberechtigt ist, dem Gerichte ihres ordentlichen Wohnsitzes, wenn sie nicht eigenberechtigt ist, dem Gerichtsstande, welchem minderjährige oder denselben gleichgestellte Personen unterstehen. — *der Gattin*

§. 10. Die ehelichgebornen, die legitimirten und die adoptirten Kinder folgen dem Gerichtsstande des Vaters, unter dessen väterlicher Gewalt sie sind, und unterstehen ihm, so lange sie nicht eigenberechtigt sind, auch nach dem Erlöschen der väterlichen Gewalt. — *der Kinder*

§. 11. Dzieci nieprawego łoża podlegają sądownictwu matki. Jeżeli dziecię nieślubne na koszt jakiego instytutu jest umieszczone, natenczas takowe sądowi tegoż instytutu podlega. Toż samo tycze się także i podrzutków.

osób służebniczych

§. 12. Sądowi służbodawcy podlegają owe samouprawnione osoby służebnicze, które z służbodawcą w spólnem gospodarstwie żyją. Jednakże to nie ma stósować się do najwyższego nadwornego urzędu marszałkowskiego.

fiskusa

§. 13. We wszystkich przypadkach, w których się przynależność stosuje do zwyczajnego zamieszkania, fiskus owym sądom podlega, w których okręgu znajduje się siedlisko urzędowe odpowiedzialnego, ministerstwu bezpośrednio podległego przełożeństwa władzy, do kierowania dotyczącą administracyi gałęzią powołanej.

gmin

§. 14. Gminy podlegają sądom, w których okręgu znajduje się siedlisko urzędowe przełożeństwa gminnego.

zakładów dla celów publicznych

§. 15. Duchowne komuny, kościoły, prebendy, fundacye i wszelkie zakłady dla celów publicznych, jako to: wszechnie, domy dla ubogich, śpitale i t. p. podlegają owym sądom, w których okręgu znajduje się siedlisko ich administracyi. Jeżeli stoją pod zarządem państwa lub gminy, natenczas §. 13 lub §. 14 zastósowanym być ma.

innych jurydycznych osób

§. 16. Wszystkie inne jurydyczne osoby, jako to: stowarzyszenia, towarzystwa zarobkowe, świeckie korporacye i t. p. podlegają owym sądom, w których okręgu swą siedzibę mają. W razie wątpliwości utrzymuje się, iż te swą siedzibę mają w głównem miejscu zatrudnienia swego, lub też w regularnem miejscu zgromadzania swych członków albo też w onem towarzyskiego swego wydziału. Przynależność towarzystw kopalnią się trudniących stosuje się do miejsca, w którem znajduje się bezpośrednie zatrudnienia prowadzenie.

posłów

§. 17. Osoby, tudzież konsulowie, przy cudzokrajowych rządach z dyplomatycznym charakterem uwierzytelnione podlegają w tym przypadku, jeżeli nie zachowują, zwyczajnego zamieszkania, jakie miały przy objęciu swego poselstwa, sądom głównego miasta Wiednia. Tę samę zasadę zastósować należy także i do przydanych im urzędników i domowników, jeżeli obywatelami są państwa austryackiego.

cudzoziemców

§. 18. Przy osądzeniu zamieszkania w tutejszych krajach znajdujących się cudzoziemców, ogólne przepisy, za prawidło służyć mają.

pobyt

§. 19. Co do tych osób, które nie mają zwyczajnego zamieszkania, albo których zwyczajnego zamieszkania wybadać nie można, przynależność sądu stósować się ma do miejsca doczasowego pobytu.

§. 20. We wszystkich zakresowi działania sądów powiatowych przekazanych przypadkach, w których stosuje się przynależność do miejsca, w którem znajduje się więcej sądów powiatowych, a ustanowionem nie jest, któremu z nich sądownictwo w tej rzeczy przystoi, natenczas ku temu powołany jest zawsze pierwszy sąd, a gdyby ten na kilka sekcyi podzielonym był, pierwsza onegoż sekcya.

2. Szczególny przynależny sąd osobisty.

Spory w rzeczach małżeńskich.

§. 21. W sporach małżeńskich, czy one dotyczą nieważności małżeństwa, rozwiązania węzła małżeńskiego, czy zniesienia małżeńskiej spólności, przynależny

§. 11. Die unehelichen Kinder folgen dem Gerichtsstande ihrer Mutter. Ist ein uneheliches Kind auf Kosten eines Institutes untergebracht, so untersteht es dem Gerichtsstande desselben; das Gleiche gilt von den Findlingen.

§. 12. Dem Gerichtsstande des Dienstgebers folgen jene eigenberechtigten Dienstpersonen, welche mit dem Dienstgeber in gemeinschaftlichem Haushalte leben. Diess hat jedoch nicht rücksichtlich des Obersthofmarschallamtes zu gelten. der Dienstpersonen

§. 13. In allen Fällen, in welchen sich die Zuständigkeit nach dem ordentlichen Wohnsitze richtet, untersteht der Fiscus jenen Gerichten, in deren Sprengel sich der Amtssitz des dem Ministerium unmittelbar untergeordneten verantwortlichen Vorstandes der zur Leitung des bezüglichen Verwaltungszweiges berufenen Behörde befindet. des Fiscus

§. 14. Die Gemeinden unterstehen den Gerichten, in deren Sprengel der Amtssitz des Gemeindevorstandes sich befindet. der Gemeinden

§. 15. Geistliche Communitäten, Kirchen, Pfründen, Stiftungen und alle Anstalten zu öffentlichen Zwecken, als: Universitäten, Armenhäuser, Spitäler u. dgl., unterstehen jenen Gerichten, in deren Sprengel sich der Sitz ihrer Verwaltung befindet. In sofern sie unter der Verwaltung des Staates oder einer Gemeinde stehen, ist §. 13 oder §. 14 anzuwenden. der Anstalten zu öffentlichen Zwecken

§. 16. Alle übrigen juridischen Personen, als: Vereine, Erwerbsgesellschaften, weltliche Corporationen u. dgl., unterstehen jenen Gerichten, in deren Sprengel sie ihren eigenen Sitz haben. Im Zweifel wird angenommen, dass sie ihren Sitz am Hauptorte ihrer Geschäfte, oder an dem regelmässigen Versammlungsorte ihrer Mitglieder oder an demjenigen ihres Gesellschaftsausschusses haben. Die Zuständigkeit von Gewerkschaften richtet sich nach dem Orte, an welchem sich die unmittelbare Werksleitung befindet. anderer juridischer Personen

§. 17. Die bei auswärtigen Regierungen mit diplomatischem Charakter beglaubigten Personen unterstehen in dem Falle, wenn sie den ordentlichen Wohnsitz, welchen sie bei dem Antritte ihrer Sendung hatten, nicht aufrecht erhalten, den Gerichten der Hauptstadt Wien. Der gleiche Grundsatz ist auch auf die ihnen beigegebenen Beamten und Hausgenossen, wenn sie österreichische Reichsbürger sind, anzuwenden. der Gesandten

§. 18. Bei Beurtheilung des Wohnsitzes der im Inlande befindlichen Fremden haben die allgemeinen Vorschriften zur Richtschnur zu dienen. der Fremden

§. 19. Rücksichtlich jener Personen, welche keinen ordentlichen Wohnsitz haben, oder deren ordentlicher Wohnsitz nicht ermittelt werden kann, richtet sich die Zuständigkeit des Gerichtes nach dem Orte des zeitweiligen Aufenthaltes. Aufenthalt

§. 20. In allen dem Wirkungskreise der Bezirksgerichte zugewiesenen Fällen, in welchen sich die Zuständigkeit nach einem Orte richtet, an welchem sich mehrere Bezirksgerichte befinden, ohne dass bestimmt ist, welchem von ihnen die Gerichtsbarkeit in dieser Sache zusteht, ist hiezu immer das erste und wenn dasselbe in mehrere Sectionen getheilt ist, dessen erste Section berufen.

2. Besonderer Personal-Gerichtsstand.

§. 21. In Ehestreitigkeiten, sie mögen die Ungiltigkeit der Ehe, die Auflösung des Ehebandes oder die Aufhebung der ehelichen Gemeinschaft betreffen, ist das Gericht des Streitigkeiten in Ehesachen

jest sąd ostatniego spólnego zwyczajnego zamieszkania, a w braku takowego sąd ostatniego spólnego pobytu małżonków.

z powodu wywędrowania

§. 22. We wszystkich skargach na utratę obywatelstwa z powodu wywędrowania przynależny jest ten sąd krajowy, w którego okręgu wychodźca ostatnie miał swe zwyczajne zamieszkanie.

w sprawach wypowiedzenia

§. 23. Do wymienionych w §. 3. *b*) 1. rozpraw względem wypowiedzenia umów dzierżawnych i we wszystkich innych tamże wymienionych sporach powołany jest, bez względu na księgę publiczną, w której dotyczące dobra nieruchome wciągnione są, ten sąd powiatowy, w którego okręgu leży przedmiot umowy. Jeżeliby leżał w okręgu kilka sądów, natenczas powodowi między niemi wybór do woli zostaje.

względem naruszeń posiadania

§. 24. W wymienionych w §. 3. *b*) 2. sporach względem naruszeń posiadania przynależny jest ten sąd powiatowy, w którego okręgu rzecz się znajduje. (§. 55.)

w sprawach służby i zapłaty dotyczących

§. 25. W sporach między służbodawcami a służbę przyjmującymi, między austernikami, szyperami, powoźnikami, frachciarzami i zakładami frachtowemi z jednej a ich gośćmi, podróżnymi lub podawcami z drugiej strony, tudzież w sporach z pretensyi osób medycznych, nauczycieli prywatnych albo zakładów szkół prywatnych lub wychowania wynikających, które w §. 3. pod *b*) 3. 4. i 5. namieniono, przynależny jest ten sąd powiatowy, w którego okręgu się miejsce znajduje, w którem służbę sprawowano lub pomoc wyświadczono, rzecz podano lub schowano, naukę udzielono, wychowanie dano, lub przedmiot frachtowy wydano.

z powodu uszkodzeń gruntów

§. 26. We wszystkich sporach z przyczyny wyrządzonego przez ludzi lub zwierzęta uszkodzenia gruntów, albo znajdujących się jeszcze na nich, lubo już oddzielonych plonów gruntowych (§. 3. *b*) 6.), bez względu na księgę publiczną, w której grunt wciągniono, przynależny jest ten sąd powiatowy, w którego okręgu grunt leży.

Tymczasowe urządzenia zaradcze

§. 27. Do zarządzenia wymienionych w §. 3. *b*) 7. tymczasowych urządzeń zaradczych ten sąd powiatowy powołany jest, w którego okręgu takowe powinny mieć miejsce.

§. 28. Do pozwolenia tymczasowych urządzeń zaradczych, nie przekazanych sądowi powiatowemu tego miejsca, w którym uskutecznione być mają, powołany jest ten sąd, który przynależny jest rzeczy spornej z którą tymczasowe urządzenie zaradcze w związku stoi.

Skargi dla usprawiedliwienia

§. 29. Skargę dla usprawiedliwienia tymczasowego jakiego urządzenia zaradczego przy owym sądzie podać można, któryby przynależny był, gdyby zaskarzony w okręgu sądu, który zezwolił na tymczasowe urządzenie zaradcze, miał zwyczajne swe zamieszkanie.

na zadośćuczynienie

§. 30. Toż samo stosuje się i do skargi na zadośćuczynienie z powodu nieprawnie uzyskanego tymczasowego urządzenia zaradczego, dopóki to ostatnie trwa lub dopóki z powodu tejże złożona kaucya jeszcze u sądu zostaje, a w przypadku aresztu lub zakazu także jeszcze przez 14 dni po zniesieniu tychże. Później skarga takowa podaną być może tylko do właściwego sądu bez względu na tymczasowe urządzenie.

Przyjęcie depozytu

§. 31. Do przepisanego §. 1425 p. k. u. c. przyjęcia depozytu i do sądowego zarządzenia co do schowania rzeczy jakowej, odstąpić się mającej, przynależnym jest, ten sąd, u któregoby można o zapłatę zaskarzać.

letzten gemeinschaftlichen ordentlichen Wohnsitzes und in Ermanglung eines solchen des letzten gemeinschaftlichen Aufenthaltes der Gatten zuständig.

§. 22. In allen Klagen auf Verlust des Reichsbürgerrechtes wegen Auswanderung ist jenes Landesgericht zuständig, in dessen Sprengel der Auswanderer zuletzt seinen ordentlichen Wohnsitz hatte. — *wegen Auswanderung*

§. 23. Zu den im §. 3 b) 1. erwähnten Verhandlungen über die Aufkündigung der Bestandverträge und in den übrigen dort genannten Streitigkeiten ist ohne Rücksicht auf das öffentliche Buch, in welchem die betreffenden unbeweglichen Güter eingetragen sind, jenes Bezirksgericht berufen, in dessen Sprengel der Gegenstand des Vertrages liegt. Wenn er innerhalb der Sprengel mehrerer Gerichte liegt, so steht dem Kläger frei, unter ihnen zu wählen. — *in Aufkündigungssachen*

§. 24. In den im §. 3 b) 2. erwähnten Besitzstörungsstreitigkeiten ist jenes Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel die Sache sich befindet (§. 55). — *über Besitzstörungen*

§. 25. In jenen zwischen Dienstgebern und Dienstnehmern, zwischen Wirthen, Schiffern, Fuhrleuten, Frächtern und Frachtanstalten einerseits und ihren Gästen, Reisenden oder Aufgebern andererseits, dann aus Forderungen von Medicinal-Personen, Privatlehrern oder Privatschul- und Erziehungsanstalten sich ergebenden Streitigkeiten, welche in dem §. 3 unter b) 3. 4. und 5. angeführt sind, ist jenes Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel sich der Ort befindet, an welchem der Dienst, oder die Hilfe geleistet, die Sache verabreicht oder verwahrt, der Unterricht ertheilt, die Erziehung gegeben, oder das Frachtstück ausgeliefert worden ist. — *in Dienst- und Lohnsachen*

§. 26. In allen Streitigkeiten wegen einer durch Menschen oder Thiere zugefügten Beschädigung der Grundstücke, oder der auf denselben noch befindlichen, wenngleich schon abgesonderten Grunderzeugnisse §. 3 b) 6., ist ohne Rücksicht auf das öffentliche Buch, in welchem das Grundstück eingetragen ist, jenes Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel es gelegen ist. — *wegen Beschädigung von Grundstücken*

§. 27. Zur Anordnung der im §. 3 b) 7. erwähnten mittlerweiligen Vorkehrungen ist jenes Bezirksgericht berufen, in dessen Sprengel dieselben stattfinden sollen. — *Mittlerweilige Vorkehrungen*

§. 28. Zur Bewilligung der mittlerweiligen Vorkehrungen, welche nicht dem Bezirksgerichte des Ortes, an welchem sie stattfinden sollen, zugewiesen sind, ist jenes Gericht berufen, welches in der Streitsache zuständig ist, womit die mittlerweilige Vorkehrung im Zusammenhange steht.

§. 29. Die Klage zur Rechtfertigung einer mittlerweiligen Vorkehrung kann bei jenem Gerichte angebracht werden, welches zuständig wäre, wenn der Geklagte im Sprengel des Gerichtes, welches die mittlerweilige Vorkehrung bewilligt hat, seinen ordentlichen Wohnsitz hätte. — *Klagen zur Rechtfertigung*

§. 30. Dasselbe gilt von der Klage auf Genugthuung wegen einer widerrechtlich erwirkten mittlerweiligen Vorkehrung, so lange letztere dauert oder die aus Anlass derselben erlegte Caution noch bei Gericht hinterlegt ist, und im Falle eines Arrestes oder Verbotes auch noch durch 14 Tage nach ihrer Aufhebung. Weiterhin kann sie nur bei dem ohne Rücksicht auf die mittlerweilige Vorkehrung zuständigen Gerichte angebracht werden. — *auf Genugthuung*

§. 31. Zur Annahme der im §. 1425 des a. b. G. B. vorgesehenen Hinterlegung und zur gerichtlichen Einleitung wegen Verwahrung einer abzutretenden Sache ist jenes Gericht zuständig, bei welchem auf Bezahlung geklagt werden könnte. — *Hinterlegungsannahme*

Skargi o pokwitowanie

§. 32. U tegoż samego sądu także i te skargi podane być mają, jakie wytoczyć spowodowanym się widzi składający dłużnik przeciw wierzycielowi do osiągnienia piśmiennego zatwierdzenia prawnie wypełnionego obowiązku.

Skargi wyzywające (prowokacyjne)

§. 33. Skargi wyzywające (prowokacyjne) podane być mają u tego sądu, któremu przystoi sądownictwo względem rzeczy spornej, przedmiot wezwania stanowiącej.

Skargi wzajemne

§. 34. Skargi wzajemne u sądu uprzedniej skargi dopóty podane być mogą, dopóki na samę poprzednią skargę prawomocnie nie zawyrokowano z tą jednak suppozycyą, że przystoi temuż sądowi w ogólności sądownictwo w sprawach takowych. Atoliż nie ma się czynić przeszkody, by skargę wzajemną u sądu krajowego uprzedniej skargi podano, jeżeli powód, z któregoby ona do sądu powiatowego należała, tylko w summie pretensyi leży.

z powodu prowadzonej administracyi

§. 35. Skargi z prowadzonej administracyi wynikające, podane być mają, do tego sądu, przez którego administracyą zarządzono.

Dowodzenie na wieczną pamięć

§. 36. Postępowanie względem dowodzenia na wieczną pamięć u tego sądu wytoczone być ma, któremu przysłuża zawyrokowanie względem prawa, do którego utrzymania lub obronienia ten dowód służyć ma; jeżeliby się to wypośrodkować nie dało, albo jeżeliby groziło niebezpieczeństwo ze zwłoki, natenczas postępowanie takowe spowodować można u tego powiatowego sądu, w okręgu którego znajduje się świadek, który wysłuchanym, lub rzecz, która unaocznioną być ma.

Restytucya

§. 37. O przywrócenie do dawnego stanu upraszać się ma u tego sądu, u którego proces albo jeszcze wisi albo już prowadzonym był.

Skargi prawa dziedzicznego

§. 38. Skargi, przez które jakie prawo dziedziczne, legat, albo inne dopiero przeciw spuściźnie nabyte prawo przeprowadzone być ma, czy one wynikają z ustawy, czy z innego jakiego tytułu, i albo dotyczą wykonania lub uznania nieważności ostatniej woli albo zawartej na przypadek śmierci umowy spadkodawcy, tudzież wszelkie skargi spadkobiorców i legataryuszów jako takowych przeciw sobie i skargi wierzycieli zmarłego przeciw spuściznie, należą, jeżeliby zresztą sąd zamieszkania przynależnym był, przed addykcyą wniesione, wedle właściwości sporu (§§. 3. i 4.) albo przed sąd powiatowy do pertraktacyi spuścizny powołany, albo przed ten sąd krajowy, w którego okręgu znajduje się tenże sąd powiatowy.

§. 39. Atoliż należy skarga na złożenie przysięgi wyjawienia (manifestacyjnej), jeżeli przed addykcyą wytoczona została, zawsze przed sąd powiatowy, do pertraktacyi spadku powołany.

Skargi fideikomisowe

§. 40. Skargi o następstwo, odstąpienie lub rozwiązanie względem dowiernoręctwa (fideikomisu), względem wynagrodzenia łożonego nakładu na utrzymanie lub ważne ulepszenie takowego, albo o rozdzielenie owoców ostatniego roku podane być mają u tego sądu krajowego, któremu przekazano niesporne sprawy fideikomisowe (§. 101).

Spory w związku stojące

§. 41. Spór, który z wytoczonym już sporem z tej przyczyny w związku stoi, że z tego samego czynu wypływa, należy do sądu sporu już wytoczonego a prawomocnie jeszcze nie rozstrzygnionego. Wszelakoż spór, wedle przedmiotu lub kwoty

§. 32. Bei eben diesem Gerichte sind auch jene Klagen anzubringen, welche der deponirende Schuldner gegen den Gläubiger zur Erlangung einer schriftlichen Bestätigung über die rechtmässig erfüllte Verbindlichkeit anhängig zu machen findet. Klagen auf Quittirung

§. 33. Aufforderungsklagen sind vor demjenigen Gerichte anzubringen, dem die Gerichtsbarkeit rücksichtlich der Streitsache, die den Gegenstand der Aufforderung ausmacht, zusteht. Aufforderungsklagen

§. 34. Widerklagen können so lange, bis über die Vorklage selbst rechtskräftig entschieden ist, bei dem Gerichte der Vorklage angebracht werden, vorausgesetzt, dass diesem Gerichte die Gerichtsbarkeit in Rechtssachen dieser Art überhaupt zusteht. Doch soll nichts im Wege stehen, dass eine Widerklage bei dem Landesgerichte der Vorklage angebracht werde, wenn der Grund, warum sie zu einem Bezirksgerichte gehören würde, nur im Betrage der Forderung liegt. Widerklagen

§. 35. Die aus einer geführten Verwaltung entspringenden Klagen sind bei dem Gerichte anzubringen, von welchem die Verwaltung angeordnet worden ist. aus einer geführten Verwaltung

§. 36. Das Verfahren zur Führung des Beweises zum ewigen Gedächtnisse ist bei jenem Gerichte anhängig zu machen, welchem die Schöpfung des Erkenntnisses über das Recht zusteht, zu dessen Behauptung oder Vertheidigung dieser Beweis dienen soll; wenn sich diess nicht ermitteln lässt oder im Falle einer Gefahr am Verzuge kann dieses Verfahren bei jenem Bezirksgerichte eingeleitet werden, in dessen Sprengel sich der zu vernehmende Zeuge oder die in Augenschein zu nehmende Sache befindet. Beweisführung zum ewigen Gedächtniss

§. 37. Die Einsetzung in den vorigen Stand ist bei jenem Gerichte anzusuchen, bei welchem der Process entweder noch anhängig oder bereits geführt worden ist. Wiedereinsetzung

§. 38. Klagen, durch welche ein Erbrecht, ein Vermächtniss oder ein anderer erst gegen die Verlassenschaft erworbener Anspruch geltend gemacht wird, sie mögen aus dem Gesetze oder aus einem anderen Titel entspringen, und entweder die Vollziehung oder die Ungiltigerklärung des letzten Willens oder des auf den Todesfall geschlossenen Vertrages des Erblassers betreffen, ferner alle Klagen der Erben und Legatare als solcher gegen einander und die Klagen der Gläubiger eines Verstorbenen gegen den Nachlass, gehören in soferne sonst das Gericht des Wohnsitzes zuständig wäre, wenn sie vor der Einantwortung angebracht werden, je nach der Beschaffenheit der Streitsache (§§. 3 und 4) entweder vor das zur Abhandlung des Nachlasses berufene Bezirksgericht oder vor jenes Landesgericht, in dessen Sprengel dieses Bezirksgericht sich befindet. Erbrechtsklagen

§. 39. Die Klage auf Ablegung des Manifestations-Eides gehört jedoch, in soferne sie vor der Einantwortung angebracht wird, immer vor das zur Abhandlung des Nachlasses berufene Bezirksgericht.

§. 40. Klagen über die Nachfolge, Abtretung oder Auflösung in Betreff eines Fideicommisses über den Ersatz des zur Erhaltung oder wichtigen Verbesserung eines solchen gemachten Aufwandes, oder über die Vertheilung der Früchte des letzten Jahres sind bei dem Landesgerichte anzubringen, welchem die nichtstreitigen Fideicommiss-Angelegenheiten zugewiesen sind (§. 101). Fideicommissklagen

§. 41. Eine Streitsache, welche mit einer bereits anhängigen Streitsache aus dem Grunde im Zusammenhange steht, weil sie aus der nämlichen Thatsache entsprungen ist, gehört zu dem Gerichte der bereits anhängig gemachten und noch nicht rechtskräftig entschiedenen Streit- zusammenhängende Streitsachen

do sądu powiatowego nie należący, nigdy z powodu takowego związku przed sąd powiatowy wytoczonym być nie może.

Uczestnicy sporu

§. 42. Sądownictwo nad uczęstnikami sporu przez ten sąd wykonanem będzie, pod którego sądownictwem zaskarzony stoi, który w skardze jako pierwszy namieniony jest.

przeciw osobom z przemiennem zamieszkaniem

§. 43. Jeżeli zaskarzony w sposób w §. 7. wymieniony pomieszkania w różnych miejscach trzyma dla przemiennego swego użycia, natenczas u tego sądu, w którego okręgu się pomieszkanie znajduje, w którem podczas podania skargi pobyt swój miał, od tych osób zapozwanym być może, które w tym okręgu sądowym zwyczajne swe zamieszkanie mają. Inni powodowie podać mają skargę swą do sądu zwyczajnego zamieszkania zaskarzonego.

przeciw pojedyńczym sędziom

§. 44. Sędziowie powiatowi i do wykonywania urzędu sędziowskiego im przydani assessorowie, adjunkci i auskultanci podlegają jako zaskarzeni najbliższemu sądowi powiatowemu w tych przypadkach, w którychby przystało sądownictwo temu sądowi powiatowemu, u którego urzędują. Toż samo się także tycze i prokuratora rządowego przy powiatowo-kolegialnym sądzie urzędującego. Także i w przypadku, jeżeli ci jako powodowie przeciw osobom występują, któreby inaczej do tego sądu zapozwanemi być miały, najbliższy sąd powiatowy przynależnym jest. Inni urzędnicy w takowych przypadkach wedle wyboru powoda albo u tego samego, albo u najbliższego sądu powiatowego zapozwani być, sami zaś tylko u tego ostatniego zapozywać mogą.

Który sąd najbliższy jest, ustanowi się dla każdego sądu powiatowego z uwzględnieniem odległości i łatwości obrotu.

Sąd przynależny umowy

§. 45. Kto wypełnić ma obowiązek albo w skutek ustawy, umowy albo rozporządzenia ostatniej woli na miejscu, od swego zwyczajnego zamieszkania odróżnionem, ten, jeżelibyto wykazano przez dokument w skardze załączony, zapozwanym być może o to u tego sądu, któremuby podlegał, gdyby na tem miejscu zwyczajne swe zamieszkanie miał.

domniemywany

§. 46. Pretensye rzemieślników i robotników ręcznych za pobrane od nich wyroby lub za dostarczane przez nich roboty, tudzież pretensye drobnosprzedajców wiktuałów i towarów mogą, pod suppozycyą, że 500 zlt. r. nie przenoszą, w przypadku, jeżeliby pobierający lub robotę dający przeniósł zwyczajne swe zamieszkanie do innego okręgu sądowego, jeszcze przez 90 dni u sądu dawniejszego zamieszkania zaskarzone być.

z zakazanych czynów

§. 47. W sporach z obowiązku, który się zasadza na prawnym dowodzie jakiego uszkodzenia, przestąpieniem ustaw karnych wyrządzonego, ten sąd przynależnym jest, u któregoby uszkodziciela zapozwać wypadało, gdyby na miejscu uszkodzenia zwyczajne swe zamieszkanie miał.

dobrowolnem poddaniem się

§. 48. Jeżeliby się kto sądownictwu nieprzynależnego sądu wyraźnie poddał, tedy tem poddaniem się, gdyby to powód dokumentem w skardze udowodnić w stanie był, przynależność tegoż sądu ustanawia się (§. 115.), pod suppozycyą, że ogólnie przystoi sądownictwo w sprawach takowych sądowi, któregoby przynależność tym sposobem ustanowioną być miała. To jednak nie przeszkadza, sprawę, podług

sache. Doch kann eine nach Gegenstand oder Betrag nicht zum Bezirksgerichte gehörige Streitsache niemals aus dem Grunde dieses Zusammenhanges zum Bezirksgerichte gezogen werden.

§. 42. Die Gerichtsbarkeit über Streitgenossen wird von jenem Gerichte ausgeübt, unter dessen Gerichtsbarkeit der Geklagte steht, welcher in der Klage als der erste genannt ist. *Streitgenossen*

§. 43. Wenn der Geklagte auf die im §. 7 erwähnte Art an verschiedenen Orten zu seinem wechselnden Gebrauche Wohnungen hält, so kann er bei dem Gerichte, in dessen Sprengel sich die Wohnung befindet, in welcher er zur Zeit der Anbringung der Klage seinen Aufenthalt genommen hat, von jenen Personen belangt werden, welche in diesem Gerichtssprengel ihren ordentlichen Wohnsitz haben. Andere Kläger haben ihre Klage bei dem Gerichte des ordentlichen Wohnsitzes des Geklagten anzubringen. *gegen Personen mit wechselndem Wohnsitz*

§. 44. Die Bezirksrichter und die ihnen zur Ausübung des Richteramtes beigegebenen Assessoren, Adjuncten und Auscultanten unterstehen als Geklagte in jenen Fällen, in welchen dem Bezirksgerichte, bei welchem sie ihr Amt führen, die Gerichtsbarkeit zustände, dem nächstgelegenen Bezirksgerichte; dasselbe gilt von dem bei dem Bezirks-Collegialgerichte bestellten Staatsanwalte. Auch in dem Falle, wenn sie als Kläger gegen Personen auftreten, welche sonst bei diesem Gerichte zu belangen wären, ist das nächstgelegene Bezirksgericht zuständig. Die übrigen Beamten können in diesen Fällen nach der Wahl des Klägers entweder bei demselben oder bei dem nächstgelegenen Bezirksgerichte belangt werden, selbst aber nur bei letzterem belangen. *gegen Einzelrichter*

Welches Gericht das nächstgelegene sei, wird mit Rücksicht auf Entfernung und Leichtigkeit des Verkehrs für jedes Bezirksgericht festgesetzt werden.

§. 45. Wer eine Verbindlichkeit entweder zufolge des Gesetzes, eines Vertrages oder einer letztwilligen Verfügung an einem von seinem ordentlichen Wohnsitze verschiedenen Orte zu erfüllen hat, kann, wenn diess durch eine in der Klage beigebrachte Urkunde nachgewiesen ist, hierwegen bei jenem Gerichte belangt werden, dem er unterstehen würde, wenn er an diesem Orte seinen ordentlichen Wohnsitz hätte. *Gerichtsstand des Vertrages*

§. 46. Die Forderungen der Handwerker und Handarbeiter für die ihnen abgenommenen Erzeugnisse oder für die von ihnen gelieferten Arbeiten, sowie die Forderungen der Kleinverschleisser von Victualien oder Waaren können, vorausgesetzt, dass sie 500 fl. nicht übersteigen, in dem Falle, wenn der Abnehmer oder Arbeitgeber seinen ordentlichen Wohnsitz in einen andern Gerichtssprengel verlegt hat, noch durch 90 Tage bei dem Gerichte des früheren Wohnsitzes angebracht werden. *vermutheter*

§. 47. In Streitigkeiten aus einer Verbindlichkeit, welche sich auf den Rechtsgrund einer durch Uebertretung der Strafgesetze zugefügten Beschädigung gründet, ist jenes Gericht zuständig, bei welchem der Beschädiger zu belangen wäre, wenn er am Orte der Beschädigung seinen ordentlichen Wohnsitz hätte. *aus verbotenen Handlungen*

§. 48. Hat sich Jemand der Gerichtsbarkeit eines nicht zuständigen Gerichtes ausdrücklich unterworfen, so wird durch diese Unterwerfung, in soferne der Kläger sie in der Klage urkundlich nachzuweisen vermag, die Zuständigkeit dieses Gerichtes begründet (§. 115), vorausgesetzt, dass dem Gerichte, dessen Zuständigkeit auf diese Weise begründet werden soll, die Gerichtsbarkeit in Rechtssachen dieser Art überhaupt zusteht. Dadurch soll jedoch nicht gehindert seyn, dass eine Sache, welche des Betrages wegen zur Gerichtsbarkeit der Landesgerichte *durch freiwillige Unterwerfung*

kwoty do sądownictwa sądów krajowych należącą, wytoczyć przed sąd powiatowy; atoliż przeciwny przypadek przez powyższe postanowienie wyłączony jest.

Sąd ugody. §. 49. Sąd, u którego spór albo w postępowaniu zawyrokonania albo wykonania wisi, może nie tylko ugodę przedsięwziąć względem wiszącego u niego sporu, lecz także prawo ma, tę na spory rozciągnąć, u innych sądów wiszące.

3. Wybór między ogólnym a szczególnym sądem przynależnym.

§. 50. W sporach małżeńskich (§. 21), w sporach względem najmu i dzierżawy (§. 23), w sporach względem służby i zapłaty służbowej, w sporach między austernikami, szyprami, powoźnikami, frachciarzami lub zakładami frachtowemi z jednej a ich gośćmi, podróżnymi lub podawcami z drugiej strony, w sporach z pretensyi osób lekarskich lub nauczycieli i wychowawców wynikających (§. 25), w sporach z wymienionych w §. 26 i §. 47, rodzajów uszkodzeń, przy skargach usprawiedliwienia zadośćuczynienia i przy skargach wzajemnych (§§. 29, 30 i 34), przy skargach przeciw osobom, które wedle §fu 7. w różnych miejscach pomieszkania mają (§. 43), przy skargach z obowiązków, które wypełnić się winny na miejscu od zwyczajnego zamieszkania odróżnionem (§. 45), i przy namienionych w §. 46. skargach rzemieślników, robotników ręcznych i drobnosprzedajców powód prawo ma, skargę wytoczyć zamiast przed ustanowiony sąd szczególny wedle wyboru swego przed ogólny przynależny sąd osobisty do zwyczajnego zamieszkania zaskarzonego się stosujący.

B. Przynależny sąd realny.

dla dóbr wciągnionych §. 51. Skargi o prawo realne co do dobra nieruchomego, czy one dotyczy nabycia czy zniesienia prawa albo też czy objętości, granic czy podziału samego dobra nieruchomego, czy też zaprzeczenia wciągnienia w księdze publicznej, należą, bez względu na inną jaką przynależność osób, włącznie tych, które podlegają najwyższemu urzędowi marszałkowskiemu lub sądom wojskowym do onego sądu powiatowego, któremu prowadzenie księgi publicznej przystoi.

Jeżeli zaś spory te dobra nieruchomego dotyczą, którego wciągnienie znajduje się w księdze publicznej, w miejscu sądu krajowego prowadzonej, natenczas takowe do tegoż sądu krajowego podane być muszą.

§. 52. Wszelkie prośby o przedsiębranie wciągnienia albo o wykreślenie uskutecznionego wciągnienia w księdze publicznej, lub o przedsięwzięcie innych prowadzenia księgi dotyczących czynności urzędowych, wniesione być mają, do tego sądu powiatowego, któremu prowadzenie księgi publicznej przystoi.

§. 53. Tenże sad powiatowy ma także przedsiębrać wszystkie czynności realne, jako to n. p. inwenturę, oszacowanie, wprowadzenie sekwestracyi, licytacyą, rozdzielenie najwyżej ofiarowanej ceny licytacyjnej oprócz konkursu.

dla dóbr niewciągnionych. §. 54. Jeżeli względem jakiego dobra nieruchomego nie uczyniono w księgach publicznych żadnego jeszcze wciągnienia, natenczas ten sąd przynależnym jest, w którego okręgu leży dobro nieruchome lub większa onegoż część.

gehört, zu einem Bezirksgerichte gezogen werde; wohl aber ist der umgekehrte Fall durch obige Bestimmung ausgeschlossen.

§. 49. Das Gericht, bei welchem eine Streitsache entweder im Erkenntniss- oder Vollstreckungsverfahren anhängig ist, kann nicht nur über die bei demselben anhängige Streitsache einen vollstreckbaren Vergleich aufnehmen, sondern ist auch berechtigt, denselben auf Streitsachen auszudehnen, welche bei anderen Gerichten anhängig sind. Gerichtsstand des Vergleiches

3. Wahl zwischen dem allgemeinen und dem besonderen Gerichtsstande.

§. 50. In Ehestreitigkeiten (§. 21), in Mieth- und Pacht-Streitigkeiten (§. 23), in Dienst- und Lohnstreitigkeiten, in Streitigkeiten zwischen Wirthen, Schiffern, Fuhrleuten, Frächtern oder Frachtanstalten einerseits und ihren Gästen, Reisenden oder Aufgebern andererseits, in den aus Forderungen der Medicinal-Personen oder der Lehrer und Erzieher entstehenden Streitigkeiten (§. 25), in den Streitigkeiten aus den im §. 26 und §. 47 angeführten Arten von Beschädigungen, bei Rechtfertigungs-, Genugthuungs- und Widerklagen (§§. 29, 30 und 34), bei Klagen gegen Personen, welche nach §. 7 an verschiedenen Orten Wohnungen halten (§. 43), bei Klagen aus Verbindlichkeiten, welche an einem von dem ordentlichen Wohnsitze verschiedenen Orte zu erfüllen sind (§. 45), und bei den im §. 46 erwähnten Klagen der Handwerker, Handarbeiter und Kleinverschleisser ist der Kläger berechtigt, die Klage anstatt bei dem festgesetzten besonderen Gerichtsstande nach seiner Wahl bei dem allgemeinen, nach dem ordentlichen Wohnsitze des Geklagten sich richtenden Personal-Gerichtsstande anzubringen.

B. Real-Gerichtsstand.

§. 51. Klagen wegen eines dinglichen Rechtes in Betreff eines unbeweglichen Gutes, sie mögen die Erwerbung oder Aufhebung des Rechtes oder den Umfang, die Gränzen oder die Theilung des unbeweglichen Gutes selbst, oder die Bestreitung einer Eintragung im öffentlichen Buche zum Gegenstande haben, gehören, ohne Rücksicht auf die sonstige Zuständigkeit der Personen, mit Inbegriff derjenigen, welche dem Obersthofmarschallamte oder den Militär-Gerichten unterstehen, zu jenem Bezirksgerichte, welchem die Führung des öffentlichen Buches zusteht. für eingetragene Güter

Wenn jedoch diese Streitsachen ein unbewegliches Gut betreffen, dessen Einlage sich in einem öffentlichen Buche befindet, welches am Sitze eines Landesgerichtes geführt wird, so sind sie bei diesem Landesgerichte anzubringen.

§. 52. Alle Gesuche um Vornahme der Eintragung oder der Löschung einer geschehenen Eintragung in dem öffentlichen Buche, oder um Vornahme anderer auf die Buchführung bezüglicher Amtshandlungen, sind bei dem Bezirksgerichte anzubringen, welchem die Führung des öffentlichen Buches zusteht.

§. 53. Dasselbe Bezirksgericht hat auch alle Realacte, wie z. B. die Inventur, die Schätzung, die Einführung des Sequesters, die Feilbietung, die Meistbotsvertheilung ausser dem Concurse vorzunehmen.

§. 54. Ist über ein unbewegliches Gut in den öffentlichen Büchern noch keine Einlage eröffnet, so ist jenes Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel das unbewegliche Gut oder der grössere Theil desselben gelegen ist. für uneingetragene Güter

Jeżeli spór cały skład dóbr dotycze, który w okręgu dwóch lub więcej sądów powiatowych leży, lub składową tegoż część, natenczas skargi wymienione do tego sądu krajowego podane być mają, w którego okręgu cały skład dóbr lub też większa onegoż część znajduje się w księdze publicznej a to dopóty, dopóki względem tegoż wciągnienie nie nastąpiło, i prowadzenie takowej pewnemu sądowi powiatowemu nie przekazano.

Sądowi, któremu w skutek tegoż rzeczy sporne poruczone są, przystoi także i przedsiębranie czynności realnych.

w sporach o posiadanie.

§. 55. Sąd powiatowy, w którego okręgu leży dobro nieruchome, przynależnym jest sądem także we wszystkich sporach o posiadanie względem takowego. Jeżeli dobro w okręgach kilku sądów leży, natenczas powód prawo ma, między niemi wybierać.

przy skargach na usprawiedliwienie.

§. 56. Wszystkie skargi na usprawiedliwienie z powodu uskutecznionej prenotacyi prawa zastawowego dla osobistej jakiej pretensyi wedle wyboru powoda albo do tego sądu wniesione być mogą, do któregoby spór bez względu na prenotacyą podług zasad co do przynależnego sądu osobistego należał, albo też do sądu, wedle postanowień §fu 51. przynależnego.

Jeżeli jedna a ta sama prenotacya oprócz prawa zastawowego dla osobistej pretensyi za przedmiot ma, inne jeszcze jakie między temi samemi osobami sporne realne prawo do rzeczy, natenczas skarga usprawiedliwienia zawsze do ostatnio rzeczonego sądu należy.

Prożby o przedłużenie terminu (dylacyą) do wniesienia skargi usprawiedliwienia, należą bez wyjątku do sądu, który na prenotacyą zezwolił.

przy skargach hypotekowych.

§. 57. Wybór, w §. 56. do woli zostawiony, także i wierzycielowi pretensyi, na dobru jakiem nieruchomem zabezpieczonej, względem skargi o zapłatę przystoi.

C. Przynależny sąd kauzalny.

§. 58. Do sądów kauzalnych te spory podane być mają, które wyraźnie ich sądownictwu przekazane są.

Sądownictwo handlowe.

Zakres działania sądów handlowych.

§. 59. Do zakresu działalności sądów handlowych (senatów handlowych), należą:

1. bez względu na własność stron spór wiodących

a) spory z interesów kupna, liwerunku, pokrycia i innych interesów dotyczących papierów rządowych, akcyi, do obrotu przeznaczonych prywatnych zapisów długowych i losów;

b) spory z interesów bankierskich, wekslarskich, meklarskich, ajentowych, kommissyjnych, spedycyjnych i frachtowych;

c) spory z zabezpieczeń szkody, rent i kapitałów za premią;

d) spory z interesów wekslowych.

2. Spory z interesów eskontowych, żyrowych, pożyczkowych, depozytowych i assygnacyjnych tyczących się tak banków jak kas oszczędności.

3. Spory między handlującymi lub między handlującymi i fabrykantami lub między fabrykantami z prowadzenia ich zatrudnienia wynikające.

4. Spory między handlującymi, fabrykantami, bankierami, wekslarzami, meklarzami, komissyonarzami, ajentami i spedyterami z jednej a ich zatrudnienia prowadzi-

Betrifft der Streit einen ganzen Gütercomplex, welcher in den Sprengeln zweier oder mehrerer Bezirksgerichte liegt, oder einen Bestandtheil desselben, so sind die erwähnten Klagen bei dem Landesgerichte anzubringen, in dessen Sprengel der ganze Gütercomplex oder der grössere Theil desselben gelegen ist, und zwar so lange, bis über denselben eine Einlage in dem öffentlichen Buche eröffnet und dessen Führung einem bestimmten Bezirksgerichte zugewiesen ist.

Dem Gerichte, welchem zu Folge dessen die Streitsachen übertragen sind, kommt auch die Vornahme der Realacte zu.

§. 55. Das Bezirksgericht, in dessen Sprengel ein unbewegliches Gut gelegen ist, ist auch in allen Besitzstreitsachen über dasselbe zuständig. Wenn das Gut in den Sprengeln mehrerer Gerichte liegt, ist der Kläger berechtigt, unter ihnen zu wählen. *in Besitzstreitsachen*

§. 56. Alle Rechtfertigungsklagen wegen einer geführten Vormerkung des Pfandrechtes für eine persönliche Forderung können nach der Wahl des Klägers entweder bei jenem Gerichte, zu welchem die Streitsache ohne Rücksicht auf die Vormerkung nach den Grundsätzen über den Personal-Gerichtsstand gehören würde, oder bei dem nach den Bestimmungen des §. 51 zuständigen Gerichte angebracht werden. *bei Rechtfertigungsklagen*

Hat eine und dieselbe Vormerkung nebst dem Pfandrechte für eine persönliche Forderung noch ein anderes zwischen denselben Personen streitiges dingliches Sachenrecht zum Gegenstande, so gehört die Rechtfertigungsklage immer zu dem letzterwähnten Gerichtsstande.

Gesuche um Erweiterung der Frist zur Einbringung der Rechtfertigungsklage gehören ohne Ausnahme zu dem Gerichte, welches die Vormerkung bewilliget hat.

§. 57. Die im §. 56 freigestellte Wahl steht auch dem Gläubiger einer auf einem unbeweglichen Gute versicherten Forderung rücksichtlich der Klage auf Zahlung derselben zu. *bei Hypothekarklagen*

C. Causal-Gerichtsstand.

§. 58. Bei den Causal-Gerichten sind jene Streitsachen anzubringen, welche ausdrücklich ihrer Gerichtsbarkeit zugewiesen sind.

1. Handelsgerichtsbarkeit.

§. 59. In den Wirkungskreis der Handelsgerichte (Handels-Senate) gehören: *Wirkungskreis der Handelsgerichte*

1. Ohne Rücksicht auf die Eigenschaft der streitführenden Parteien

a) *die Streitigkeiten aus Kauf-, Lieferungs-, Deckungs- und anderen Geschäften in Staatspapieren, Actien, zum Verkehr bestimmten Privat-Schuldverschreibungen und Losen;*

b) *die Streitigkeiten aus Banquier-, Wechsler-, Mäckler-, Agentie-, Commissions-, Speditions- und Frachtgeschäften;*

c) *die Streitigkeiten aus Schaden-, Renten- und Capitalien-Versicherungen gegen Prämie;*

d) *die Streitigkeiten aus Wechselgeschäften.*

2. Die Streitigkeiten aus den Escompt-, Giro-, Leih-, Depositen- und Anweisungsgeschäften der Banken und Sparcassen.

3. Die zwischen Handelsleuten oder zwischen Handelsleuten und Fabrikanten oder zwischen Fabrikanten aus der Betreibung ihres Geschäftes entstehenden Streitigkeiten.

4. Die Streitigkeiten zwischen Handelsleuten, Fabrikanten, Banquiers, Wechslern, Mäcklern, Commissionären, Agenten und Spediteuren einerseits und ihren Geschäftsleitern,

cielami, buhalterami lub pomocnikami z drugiej strony, o ile dotyczą interesu służbodawcy lub stosunku służbowego między niemi istniejącego.

Przynależność. §. 60. Przynależność sądu handlowego (senatu handlowego) stosuje się albo do zwyczajnego zamieszkania lub do miejsca założenia handlu lub fabryki lub do miejsca, gdzie handlujący, fabrykant, bank lub kasa oszczędności zaprotokołowaną jest, w ten sposób, iż powodowi przysłuża wybór między handlowemi sądami (handlowemi senatami) tuż przynależnemi.

§. 61. Jeżeli zachodzą suppozycye, pod któremi w sporach osobistych zamiast przynależnego sądu ogólnego, do zwyczajnego zamieszkania stosującego się, przynależność szczególnego stanowi się natenczas w sprawach sądownictwa handlowego miejsce ma szczególny sąd, wedle podobnych zasad przynależny.

§. 62. Spory z interesów frachtowych wynikające, tudzież spory pod §fem 59. 4. namienione, zewnątrz siedlisk sądów handlowych i sądów krajowych wedle wyboru powoda zamiast przed sąd handlowy (senat handlowy) także przed sąd powiatowy miejsca dostawy lub zamieszkania (§. 25.) wytoczone być mogą.

§. 63. Co do przynależności w sporach wekslowych, stósować się winno wedle ustawy z d. 25. Stycznia 1850.

2. Sądownictwo morskie.

Sprawy morskie. §. 64. W sporach z interesów, tyczących się okrętów morskich i żeglugi, jakiemi są: nabycie i przeniesienie własności okrętów wraz z ich przynależytościami, ich wystawienie i poprawienie, interesa zaopatrzenia okrętów kupieckich, interesa między właścicielem okrętu a szyprem, lub między tymi a podrożnymi lub ludźmi okrętowymi, dalej interesa awaryjne, morsko-assekuracyjne i bodmeryjne, przystoi sądownictwo temu sądowi handlowemu (senatowi morskiemu), w którego okręgu zaskarzony zwyczajne swe zamieszkanie ma. Jeżeli ten leży po za morsko-sądowym okręgiem sądów do wykonywania sądownictwa morskiego powołanych, natenczas sąd handlowy Tryestu przynależnym jest. (§. 61.)

§. 65. Spory, z frachciarstwa morskiego wynikające, zewnątrz siedlisk sądów morskich wedle wyboru powoda podane być mogą albo do sądu morskiego albo do sądu powiatowego miejsca dostawy lub zamieszkania (§. 25).

§. 66. Urzędowa działalność polubowna, istniejącemi ustawami kapitanom portowym przyznana, niniejszą ustawą żadnej zmianie nie ulega.

3. Sądownictwo górnicze.

§. 67. Senat górniczy sądu krajowego przynależnym jest bez względu na inny jaki przynależny sąd osób, w swym okręgu sądowym a to podług miejscowego położenia przedmiotu górniczego, albo jeżeli ten już w księdze górniczej wciągniony jest, w miarę tejże we wszystkich sporach:

rzeczy górnicze. 1) o prawa realne, tyczące się jakiego przedmiotu górniczego lub przedmiotu przez ustawę jako jego należytość uznanego.

Buchhaltern oder Gehilfen andererseits, in soferne sie das Geschäft des Dienstgebers oder das zwischen ihnen bestehende Dienstverhältniss betreffen.

§. 60. Die Zuständigkeit des Handelsgerichtes (Handels-Senates) richtet sich entweder nach dem ordentlichen Wohnsitze oder nach der Handels- oder Fabriksniederlassung oder nach dem Orte, wo der Handelsmann, der Fabrikant, die Bank oder die Sparcasse protokollirt ist, in der Art, dass dem Kläger die Wahl unter den hiernach zuständigen Handelsgerichten (Handels-Senaten) freisteht. Zuständigkeit

§. 61. Wenn die Voraussetzungen eintreten, unter welchen in Personalstreitsachen anstatt des nach dem ordentlichen Wohnsitze sich richtenden allgemeinen Gerichtsstandes die Zuständigkeit eines besonderen begründet ist, findet in Sachen der Handelsgerichtsbarkeit ein besonderer Gerichtsstand nach gleichen Grundsätzen Statt.

§. 62. Die aus Frachtgeschäften entstehenden Streitigkeiten, dann die unter §. 59, 4. erwähnten Streitigkeiten können ausserhalb der Sitze der Handelsgerichte und Landesgerichte nach der Wahl des Klägers anstatt bei dem Handelsgerichte (Handels-Senate auch bei dem Bezirksgerichte des Lieferungsortes oder Wohnsitzes (§. 25) angebracht werden.

§. 63. In Betreff der Zuständigkeit in Wechselstreitsachen ist sich nach dem hierüber erlassenen Gesetze vom 25. Jänner 1850 zu richten.

2. Seegerichtsbarkeit.

§. 64. In Streitsachen aus Geschäften, welche sich auf die Seeschiffe und auf die Seefahrt beziehen, als da sind: die Erwerbung und Uebertragung des Eigenthums von Schiffen und deren Zugehör, deren Bau und Ausbesserung, die Rhedereigeschäfte, die Geschäfte zwischen dem Eigenthümer eines Schiffes und dem Schiffer oder zwischen diesen und den Reisenden oder der Schiffsmannschaft, ferner die Haverei-, Seeversicherungs- und Bodmereigeschäfte, steht die Gerichtsbarkeit demjenigen Handelsgerichte (See-Senate) zu, in dessen Sprengel der Geklagte seinen ordentlichen Wohnsitz hat. Liegt dieser ausserhalb der seegerichtlichen Sprengel der zur Ausübung der Seegerichtsbarkeit berufenen Gerichte, so ist das Handelsgericht von Triest zuständig (§. 61). Seesachen

§. 65. Streitigkeiten, welche aus Seefracht-Geschäften entstehen, können ausserhalb der Sitze der Seegerichte nach der Wahl des Klägers entweder bei dem Seegerichte oder bei dem Bezirksgerichte des Lieferungsortes oder Wohnsitzes (§. 25) angebracht werden.

§. 66. Die durch die bestehenden Gesetze den Hafencapitänen eingeräumte schiedsrichterliche Amtswirksamkeit soll durch dieses Gesetz keine Aenderung erleiden.

3. Berggerichtsbarkeit.

§. 67. Der Bergsenat eines Landesgerichtes ist ohne Rücksicht auf den sonstigen Gerichtsstand der Personen innerhalb seines Gerichtssprengels und zwar nach der Ortslage des Bergbau-Objectes, oder wenn dasselbe bereits im Bergbuche eingetragen ist, nach Massgabe des letzteren zuständig in allen Streitsachen:

1. Ueber dingliche Rechte in Betreff eines Bergbau-Objectes oder eines durch das Gesetz als sein Zugehör erklärten Gegenstandes. Bergsachen

Za przedmioty górnicze uważać się mają: Pozwolone przez władze górnicze szurfowanie lub wydobywanie rzeczy kopalnych, nadane górnictwa, prawem dozwolone (ukoncessyonowane) młyny do mielenia kruszców, kuźnie górnicze, tłuczarnie i oczyszczalnie kruszców, huty do topienia kruszców, amalgamarnie, warzelnie witryolu i ałunu, piece hutarskie i kupulowe (gisernie żelazne), huty fryszerskie (roztapialnie i fryszownie, piece pudlingowe i szwejsowe, tudzież hamernie i walcownie), piece do lania stali, rafineryje stalowe (huty stalowe), walcownie blachy żelaznej i stalowej, hamernie do płaszczenia żelaza i stali i do kowania sztab w których się towar cetnarowo wyrabia.

2. o użycie przedmiotów górniczych pod 1. wyszczególnionych;

3. o wiek w polu przy nadaniu kopalni;

4. o wezwanie do wytknięcia pola (położenie górniczej miary z pewnem ograniczeniem);

5. o ograniczenie, oznaczenie (przez wstawienie kamieni granicznych w doły) pol górniczych;

6. o czysty zysk i dokładki do wydatku przy kopalniach i hutach;

7. o uznaniach opóźnienia (retardacyi);

8. o uznaniach opróżnienia (przepadu) uprawnień górniczyc;

9. o należytościach dziedzicznej stolni lub o inne jakie opłaty szybu i stolni;

10. o wynagrodzenie szkody za kopalnie pomocnicze i wyjawiające, do cudzych górniczych pól prowadzone;

11. o wynagrodzenie za spólne użycie cudzych budów górniczych, przyrządzeń do oddalania wody, doprowadzenia powietrza i wydobywania rudy;

12. o składki bractwa, z powodu ich administracyi, z powodu zaległych datków, z powodu innych jakich obowiązków tychże przeciw spólnikom składki bractwa;

13. o uszkodzenia w kopalniach i hutach, które wynikają z zaniedbania przepisów ustawy górniczej lub z przestąpienia ustaw karnych;

14. o własność lub użycie wody w dołach kopalni zbierającej się;

15. o umowy towarzyskie względem prowadzenia, użycia lub sprzedania spólnych górnictw i hut;

16. o obciążenie lub uwolnienie od ciężarów montanistycznych istności w księdze górniczej;

17. o zarząd i prowadzenie rachunku między posiadaczami kopalń lub hut a ich urzędnikami lub pełnomocnikami, względem wymienionych pod 1. montanistycznych istności wraz z przynależytościami.

§. 68. Księga górnicza prowadzoną być ma przy senatach górniczych; także przystoi im wszelki inny działania zakres zupełnego sądownictwa realnego nad przedmiotami górniczemi.

§. 69. W przypadkach naruszenia posiadania, przedmiotów górniczych dotyczących, przynależny jest, bez względu na księgę górniczą, w której wciągnione są, ten sąd powiatowy, w którego okręgu leży przedmiot dotyczący (§. 24).

§. 70. W sporach z umów o zapłatę i służbę przynależność sądu także i w tych przypadkach, w których udział mają stali przy kopalniach robotnicy, podług ogólnej zasady osądzoną być ma (§. 25.)

II. W postępowaniu wykonania.

Klauzula wykonania.

§. 71. Wydanie klauzuli wykonania, t. j. potwierdzenia, że wyrok lub ugoda sądowa wykonalną jest, wyrokującemu sądowi pierwszej instancyi przysłuża.

Als Bergbau-Objecte sind anzusehen: von der Bergbehörde bewilligte Schurf- oder Muthungsbaue, verliehene Bergbaue, gesetzlich concessionirte Erzmühlen, Bergschmieden, Poch- und Waschwerke, Schmelzhütten, Amalgamir-, Vitriol- und Alaun-Sudwerke, Hoch- und Kuppelöfen (Eisengiessereien), Frischhütten (Zerrenn- und Frischfeuer, Puddlings und Schweissöfen, dann Hämmer- und Walzwerke), Guss-Stahlöfen, Stahl-Raffinerien (Stahlgärbefeuer), Eisen- und Stahl-Blechwalzwerke, Eisen- und Stahl-Streck- und Zaimhämmer, welche Centnergut erzeugen.

2. Ueber die Benützung der unter 1. benannten Bergbau-Objecte;

3. über das Alter im Felde bei Bergwerksverleihungen;

4. über die Aufforderung zur Feldesstreckung (Lagerung des Grubenmasses mit bestimmter Begränzung);

5. über die Begränzung, Vermarkung (Verlochsteinung) der Grubenfelder;

6. über Ausbeuten und Zubussen von Berg- und Hüttenwerken;

7. über Retardats-Erklärungen;

8. über Freierklärungen (Verfallenheit) von Bergbauberechtigungen;

9. über Erbstollengebühren oder sonstige Schacht- und Stollenabgaben;

10. über Entschädigung für, in fremde Grubenfelder geführte Hilfs- und Aufschlussbaue;

11. über Entschädigung für die Mitbenützung fremder Grubengebäude, Wasserlösungs-, Wetterführungs- und Förderungsvorrichtungen;

12. über die Bruderladen, wegen deren Verwaltung, wegen rückständiger Beiträge, wegen sonstiger Verpflichtungen derselben gegen die Bruderladgenossen;

13. über Beschädigungen an Berg- und Hüttenwerken, welche aus einer Vernachlässigung der Vorschriften des Berggesetzes oder aus einer Uebertretung der Strafgesetze entstehen;

14. über das Eigenthum oder die Benützung von Grubenwässern;

15. über Gesellschaftsverträge rücksichtlich des Betriebes der Benützung oder Verwerthung gemeinschaftlicher Bergbaue und Hüttenwerke;

16. über die Belastung oder Entlastung montanistischer Entitäten in dem Bergbuche;

17. über die Verwaltung und Rechnungsführung zwischen Bergwerks- oder Hüttenbesitzern und ihren Beamten oder Bevollmächtigten, rücksichtlich der unter 1. benannten montanistischen Entitäten sammt Zugehör.

§. 68. Das Bergbuch ist bei den Bergsenaten zu führen; auch steht ihnen der sonstige Wirkungskreis der vollen Real-Gerichtsbarkeit über Bergbau-Objecte zu.

§. 69. In Besitzstörungsfällen, welche Bergbau-Objecte betreffen, ist ohne Rücksicht auf das Bergbuch, in welchem sie eingetragen sind, das Bezirksgericht zuständig, in dessen Sprengel das bezügliche Object gelegen ist (§. 24).

§. 70. In Streitsachen aus Lohn- und Dienstverträgen ist die Zuständigkeit des Gerichtes auch in jenen Fällen, in welchen ständige Bergwerksarbeiter betheiligt sind, nach dem allgemeinen Grundsatze zu beurtheilen (§. 25).

II. Im Vollstreckungs-Verfahren.

§. 71. Die Ausfertigung der Vollstreckungsclausel, d. h. der Bestätigung, dass ein Erkenntniss oder gerichtlicher Vergleich vollstreckbar ist, steht dem Erkenntnissgerichte erster Instanz zu. Vollstreckungsclausel

Pozwolenie

§. 72. O pozwolenie egzekucyi na podstawie klauzuli wykonania, można upraszać u sądu wyrokującego, lub też u tego sądu powiatowego, w którego okręgu egzekucya ma być przedsięwziętą. Tylko, jeżeli idzie o wykonanie tejże na dobrach nieruchomych, przystoi pozwolenie wyłącznie temu sądowi powiatowemu, w którego publicznej księdze wciągnione są dobra nieruchome, lub jeżeliby nieruchome dobra w publicznej księdze nie były wciągnione, temu sądowi powiatowemu, w którego okręgu takowe leżą. Wszelakoż upraszającemu o egzekucyą, w takowym razie także wolno podać prożbę do sądu wyrokującego w celu urzędowego przesłania do onegoż sądu powiatowego.

Przedsięwzięcie

§. 73. Do przedsięwzięcia dozwolonej egzekucyi, powołany jest ten sąd powiatowy, w którego okręgu takowa ma być przedsięwziętą, bez różnicy, czy tenże wezwanym jest przez sąd wyrokujący, w skutek udzielonego przez niego pozwolenia egzekucyi, lub też czy pozwolenie takowe sam udzielił. Co się tycze dóbr nieruchomych, ma miejsce względem przedsięwzięcia egzekucyi to samo, co względem pozwolenia egzekucyi przepisano (§. 72). W miastach, w których istnieje więcej sądów powiatowych, może każdy z nich, jak tylko podana będzie do niego prożba o egzekucyą, w jego okręgu przedsięwziąć się mającą, przez swego sądowego wykonawcę, przedsięwziąść kazać dozwolony przez się akt w obrębach swej przynależności w miarę pozwolenia także i w okręgach innych sądów powiatowych tegoż miasta.

§. 74. Sądowi, który przedsięwziął pierwszy akt egzekucyjny, przysługa tak pozwolenie, jak też przedsięwzięcie dalszych aktów egzekucyjnych.

Wstrzymanie wykonania

§. 75. O rozstrzygnienie, że ustało prawo egzekucyjne przez czyny, jakie po wyroku lub po sądowej ugodzie nastąpiły, egzekwowany tylko do sądu wyrokującego prożbę podać może; przeciwnie zaś, prożba o wstrzymanie wykonania, podaną być może także do tego sądu, który ku przedsięwzięciu wykonania powołanym jest.

Zniesienie aktu wykonania

§. 76. Skarga trzeciego o zniesienie jakiego aktu egzekucyjnego, przez który tenże w swem posiadaniu własności, lub w innem jakiem prawie widzi się być ukrzywdzonym wedle wyboru powoda, podaną być może albo u sądu wyrokującego, albo u tego sądu, który przedsięwziął akt egzekucyjny. Prożba o wstrzymanie postępowania wykonania, podana być może także i u sądu do przedsięwzięcia wykonania powołanego.

Wykonanie cudzokrajowych wyroków

§. 77. O ile wyroki sądów cudzokrajowych, wedle istniejących ustaw i układów między rządami na ruchomych i nieruchomych dobrach, w Austryi się znajdujących, ogólnie wykonalnemi są, przystoi wydawanie klauzuli wykonania temu sądowi powiatowemu, w którego okręgu akt egzekucyjny najpierwej ma być przedsięwziętym. Co do wyroku cudzokrajowego sądu, klauzulą wykonania przez tutejszo-krajowy sąd opatrzonego (§. 71) przystoi pozwolenie i przedsięwzięcie aktów egzekucyjnych sądom powiatowym wedle tych samych zasad, jakie przy pozwoleniu i przedsięwzięciu aktów egzekucyjnych na podstawie wyroków tutejszo-krajowych sądów zachowane być mają.

§. 72. Die Bewilligung der Execution auf Grund der Vollstreckungsclausel kann bei dem Erkenntnissgerichte oder bei jenem Bezirksgerichte angesucht werden, in dessen Sprengel sie vorzunehmen ist. Nur wenn es sich um die Vollstreckung an einem unbeweglichen Gute handelt, steht die Bewilligung ausschliesslich jenem Bezirksgerichte zu, in dessen öffentlichem Buche das unbewegliche Gut eingetragen ist, oder wenn das unbewegliche Gut in einem öffentlichen Buche nicht eingetragen wäre, jenem Bezirksgerichte, in dessen Sprengel es gelegen ist. Jedoch steht dem Executionswerber auch in einem solchen Falle frei, das Gesuch bei dem Erkenntnissgerichte zur amtlichen Uebersendung an jenes Bezirksgericht zu überreichen. Bewilligung

§. 73. Zur Vornahme der bewilligten Execution ist jenes Bezirksgericht, in dessen Sprengel sie vorzunehmen ist, ohne Unterschied, ob es vom Erkenntnissgerichte in Folge der von ihm ertheilten Executionsbewilligung requirirt ist, oder ob es die Bewilligung selbst ertheilt hat, berufen. In Betreff unbeweglicher Güter gilt von der Executionsvornahme, was von der Executionsbewilligung gesagt ist (§. 72). In den Städten, in welchen mehrere Bezirksgerichte bestehen, kann jedes von ihnen, sobald es um eine in seinem Sprengel vorzunehmende Execution angegangen wird, den von ihm innerhalb der Gränzen seiner Zuständigkeit bewilligten Act durch seinen Gerichtsvollzieher nach Massgabe der Bewilligung auch in den Sprengeln der anderen Bezirksgerichte dieser Stadt vornehmen lassen. Vornahme

§. 74. Dem Gerichte, welches den ersten Executionsact vorgenommen hat, steht sowohl die Bewilligung als auch die Vornahme der weiteren Executionsacte zu.

§. 75. Um Entscheidung, dass das Executionsrecht durch Thatsachen, welche dem Urtheile oder dem gerichtlichen Vergleiche nachgefolgt sind, erloschen sei, kann der Execut nur bei dem Erkenntnissgerichte einschreiten; dagegen kann das Ansuchen um Einstellung der Vollstreckung auch bei jenem Gerichte angebracht werden, welches zur Vornahme der Vollstreckung berufen ist. Einstellung der Vollstreckung

§. 76. Die Klage eines Dritten wegen Aufhebung eines Executionsactes, durch welchen er sich in seinem Besitze, Eigenthum oder in einem anderen Rechte gekränkt erachtet, kann nach der Wahl des Klägers entweder bei dem Erkenntnissgerichte oder bei dem Gerichte, welches den Executionsact vorgenommen hat, angebracht werden. Das Ansuchen um Einstellung des Vollstreckungsverfahrens kann auch bei dem zur Vornahme der Vollstreckung berufenen Gerichte angebracht werden. Aufhebung eines Vollstreckungsactes

§. 77. In soweit die Urtheile ausländischer Gerichte nach den bestehenden Gesetzen und Staatsübereinkommen an den in Oesterreich befindlichen beweglichen und unbeweglichen Gütern überhaupt vollstreckbar sind, steht die Ausfertigung der Vollstreckungsclausel jenem Bezirksgerichte zu, in dessen Sprengel ein Executionsact zuerst vorzunehmen ist. Ueber das Urtheil eines ausländischen Gerichtes, welches von dem inländischen Gerichte mit der Vollstreckungsclausel versehen worden ist (§. 71), steht die Bewilligung und Vornahme der Executionsacte den Bezirksgerichten nach denselben Grundsätzen zu, welche bei der Bewilligung und Vornahme von Executionsacten auf Grundlage von Urtheilen inländischer Gerichte zu beobachten sind. Vollstreckung fremdländischer Urtheile

III. W postępowaniu konkursowem.

Ogólny przynależny sąd konkursowy

§. 78. Konkurs z reguły u tego sądu krajowego otworzonym być ma, w którego okręgu zadłużony zwyczajne swe zamieszkanie ma, i rozciąga się na cały jego ruchomy, i na znajdujący się w krajach koronnych, w których niniejsza ustawa moc ma, majątek nieruchomy.

§. 79. Jeżeli zadłużony, nieruchomy majątek posiadający, nie ma w tych krajach koronnych zwyczajnego zamieszkania, natenczas konkurs otworzonym być ma przez ten sąd krajowy, któryby ku temu powołanym był, gdyby zadłużony na nieruchomem dobru zwyczajne swe zamieszkanie miał.

nad handlującymi

§. 80. Rozprawa konkursowa nad handlującymi, fabrykantami i nad zrównanemi im ustawą osobami, przystoi temu sądowi handlowemu (senatowi handlowemu), w którego okręgu zwyczajne swe zamieszkanie mają.

nad towarzystwem górniczem

§. 81. Konkursowa rozprawa nad górniczem towarzystwem jako takowem, odbywać się winna u senatu górniczego tego sądu krajowego, w którego górniczo-sądowym okręgu znajduje się przedmiot górniczy.

§. 82. Przynależny sąd konkursu nie rozciąga się do skarg massy przeciw jej dłużnikom, którzy u sądu przynależnego zapozwanymi być mają.

§. 83. Co względem przynależności ku otworzeniu konsursu przepisano, toż także zastosowanem być ma i do upraszania o dobrodziejstwa prawa, dotyczącego odstąpienia dóbr.

§. 84. Proźba o dobrowolną ugodę, podana być może wedle wyboru upraszającego albo u sądu powiatowego albo u sądu krajowego, któremu dłużnik wedle swego zamieszkania podlega.

Rozdział drugi.

Przynależność w interesach urzędu sędziowskiego co do spraw niespornych.

Pertraktacya spuścizny

§. 85. Do pertraktacyi spuścizny, z reguły sąd powiatowy zwyczajnego zamieszkania zmarłego powołany jest.

§. 86. Jeżeli zmarły, nie przestawszy być obywatelem państwa austryackiego, zwyczajne swe zamieszkanie w cudzym kraju założył, natenczas, gdyby w kraju cudzym zmarł, powołany jest do pertraktacyi jego spuścizny ten sąd powiatowy, któremu nieruchomy majątek zmarłego albo całkiem, albo po większej części podlega, w braku takowego sąd powiatowy ostatniego jego tutejszo-krajowego zwyczajnego zamieszkania, a gdyby to wypośrodkować się nie dało, sąd powiatowy miejsca, gdzie znajduje się majątek ruchomy lub większa tegoż część.

§. 87. Co się tycze pertraktacyi spuścizny cudzokrajowego przynależnego, wzajemność zachowaną być ma.

§. 88. Jeżeli zasady, wedle których postępuje rząd, któremu cudzoziemiec przynależy, urzędowie nie są wiadome, natenczas pertraktacya jego spuścizny, gdy w tutejszych krajach zwyczajnie zamieszkiwał, tak odbywać się powinna jak przy spuściznie tutejszo-krajowego. Przeciwnie sądy austryackie, jeżeli cudzoziemiec w tutejszych krajach nie miał zwyczajnego swego zamieszkania, ani w pertraktacyą jego spuścizny wdawać się nie mają, ani w pertraktacyą w tutejszych krajach pozostałego majątku cudzokrajowego przy-

III. Im Concurs-Verfahren.

§. 78. Der Concurs ist in der Regel bei jenem Landesgerichte zu eröffnen, in dessen Sprengel der Verschuldete seinen ordentlichen Wohnsitz hat, und erstreckt sich auf dessen ganzes bewegliches und in den Kronländern, in welchen dieses Gesetz Giltigkeit hat, befindliches unbewegliches Vermögen. Allgemeiner Gerichtsstand des Concurses

§. 79. Wenn ein Verschuldeter, welcher unbewegliches Vermögen besitzt, in diesen Kronländern keinen ordentlichen Wohnsitz hat, so ist der Concurs von dem Landesgerichte zu eröffnen, welches hiezu berufen wäre, wenn er auf dem unbeweglichen Gute seinen ordentlichen Wohnsitz hätte.

§. 80. Die Concurs-Verhandlung über Handelsleute, Fabrikanten und ihnen durch das Gesetz gleichgestellte Personen, steht jenem Handelsgerichte (Handels-Senate) zu, in dessen Sprengel sie ihren Wohnsitz haben. über Handelsleute

§. 81. Die Concurs-Verhandlung über eine Gewerkschaft als solche, ist bei dem Bergsenate jenes Landesgerichtes zu pflegen, in dessen berggerichtlichen Sprengel sich das Bergobject befindet. über eine Gewerkschaft

§. 82. Der Gerichtsstand des Concurses erstreckt sich nicht auf Klagen der Masse gegen ihre Schuldner; diese sind bei dem gehörigen Gerichte zu belangen.

§. 83. Was hinsichtlich der Zuständigkeit zur Eröffnung des Concurses vorgeschrieben ist, gilt auch von dem Ansuchen um die Rechtswohlthaten der Güterabtretung.

§. 84. Das Ansuchen wegen gütlicher Ausgleichung kann nach Wahl des Ansuchenden entweder bei dem Bezirksgerichte oder bei dem Landesgerichte, welchem der Schuldner seinen Wohnsitz nach untersteht, angebracht werden.

Zweiter Abschnitt.

Zuständigkeit in Geschäften des Richteramtes ausser Streitsachen.

§. 85. Zur Abhandlung der Verlassenschaft ist in der Regel das Bezirksgericht des ordentlichen Wohnsitzes des Verstorbenen berufen. Verlassenschafts-Abhandlung

§. 86. Hat der Verstorbene, ohne aufzuhören österreichischer Reichsbürger zu seyn, seinen ordentlichen Wohnsitz im Auslande genommen, so ist, wenn er im Auslande gestorben ist, zur Abhandlung seines Nachlasses das Bezirksgericht, welchem sein unbewegliches Vermögen ganz oder doch dem grösseren Theile nach untersteht, in Ermanglung eines solchen das Bezirksgericht seines letzten hierländigen ordentlichen Wohnsitzes, und wenn dieser nicht zu ermitteln ist, das Bezirksgericht des Ortes, wo sich das bewegliche Vermögen oder der grössere Theil desselben befindet, berufen.

§. 87. In Betreff der Abhandlung des Nachlasses eines fremden Staatsangehörigen wird die Gegenseitigkeit beobachtet.

§. 88. Wenn die Grundsätze, nach welchen der Staat vorgeht, dem ein Ausländer angehört, amtlich nicht bekannt sind, so ist die Abhandlung über seinen Nachlass, wenn er hierlandes seinen ordentlichen Wohnsitz hatte, eben so wie über den eines Inländers zu pflegen. Dagegen haben die österreichischen Gerichte, wenn er hierlandes nicht seinen ordentlichen Wohnsitz hatte, sich in die Abhandlung seines Nachlasses eben so wenig, als in die Abhandlung des hierlandes zurückgelassenen Vermögens eines im Auslande verstorbenen fremden

należnego w cudzym kraju zmarłego, lecz tylko zaprowadzić mają te tymczasowe uprzednie urządzenia, jakich ku zabezpieczeniu spadkobierców, legataryuszów i wierzycieli potrzeba, albo wykonać rozporządzenia u przynależnego sędzi za upraszaniem jego.

§. 89. Co do dóbr nieruchomych, w tutejszych krajach leżących, pertraktacya spuścizny wedle zupełnej objętości, przeto też i osądzenie praw wszystkich spółuczestników, wyjąwszy przypadek wzajemności, odbywane być może, zawsze tylko przez tutejszokrajowe sądy, a to w braku innej, wedle ustanowionych zasad przynależnej władzy pertraktacyjnej przez ten sąd powiatowy, któremu nieruchome dobra albo całkiem, albo po większej swej części podlegają.

§. 90. We wszystkich przypadkach sąd powiatowy, w którego okręgu przypadek śmierci się wydarza, nawet chociaż nie jest instancyą pertraktacyi, a taż w jego siedlisku się nie znajduje, tak dalece urzędować winien, o ile potrzeba, aby ustanowić tożsamość (identyczność) osoby, zabezpieczyć papiery i effekta zmarłego, sprzedać przedmioty albo schować się nie dające, albo których schowanie wymagałoby kosztu łożenia, załatwić koszta zaopatrzenia choroby i pogrzebu, a nareście doręczyć przynależnemu sądowi spuściznę wraz z potrzebnemi wyjaśnieniami, a to, jeżeli zmarły cudzokrajowym jest przynależnym za uprzedniem zaprowadzeniem urządzeń, jakich do zabezpieczenia spadkobierców, legataryuszów i wierzycieli potrzeba (§. 88).

Opieka §. 91. Do ustanowienia opieki, z reguły powołany jest ten sąd powiatowy, który wedle §§. 10 i 11 dla małoletnich jest przynależny.

§. 92. Jeżeliby przypadek zastąpienia osoby małoletniej tak nagłym był, iżby nie dozwalał czekać na przepisane w §. 19 wypośredniczenie jej przynależnego sądu, albo, iżby zastąpienie tegoż sądu, dla wielkiej jego odległości, zaprowadzonem być nie mogło, natenczas sąd powiatowy miejsca pobytu, do ustanowienia zastępcy powołanym jest. Wszakże wyjmuje się tu przypadek uznania pełnoletności.

§. 93. Sąd, który swe sądownictwo w sprawach opiekuńczych wykonywać rozpoczął, zostaje dla tychże przynależnym aż do ustania opieki, lub jeżeli ustanowienie tejże w przypadku §. 92 nastąpiło, aż do wypośredniczenia sądu opiekuńczego, i chociażby pupil tymczasem pod sądownictwo innego sądu przyszedł.

§. 94. Jeżeli małoletnia przez zamęzcie wstępuje pod sądownictwo, któremu jej małżonek podlega, to jednak przynależność sądu ojcowskiego lub opiekuńczego, jako władzy kuratelarnej, jeżeli przeniesienie nie ma miejsca, podczas małżeńskiego związku dopóty trwa, dopóki małżonka nie stanie się samouprawnioną.

Kuratela §. 95. Do ustanowienia kurateli, z reguły powołane są sądy powiatowe, a przynależność stosuje się podług rozrządzeń w ustawach cywilnych ku temu przepisanych.

§. 96. Rozstrzygnienie co do zarządzenia lub zniesienia kurateli z powodu obłąkania umysłu lub marnotrawstwa, przystoi onemu sądowi krajowemu, w którego okręgu obłąkany na umyśle lub marnotrawca swe zwyczajne zamieszkanie ma. Do ustanowienia zaś kuratora, jakoteż i do prowadzenia kurateli, powołanym zostaje powiatowy sąd zwyczajnego zamieszkania.

Staatsangehörigen einzulassen, sondern nur die bis zur Sicherheit der Erben, Vermächtnissnehmer und Gläubiger nöthigen mittlerweiligen Vorkehrungen zu treffen, oder die Anordnungen des gehörigen Richters auf sein Ersuchen in Vollzug zu setzen.

§. 89. Rücksichtlich im Inlande gelegener unbeweglicher Güter kann die Verlassenschafts-Abhandlung ihrem vollen Umfange nach, also auch die Beurtheilung der Rechte aller Theilnehmenden den Fall der Reciprocität ausgenommen immer nur von einem inländischen Gerichte, und zwar in Ermanglung einer anderen nach den aufgestellten Grundsätzen zuständigen Abhandlungsbehörde von dem Bezirksgerichte gepflogen werden, welchem die unbeweglichen Güter entweder ganz oder ihrem grösseren Theile nach unterstehen.

§. 90. In allen Fällen hat das Bezirksgericht, in dessen Sprengel sich ein Todesfall ereignet, auch wenn es nicht Abhandlungsinstanz ist, und diese sich nicht am Sitze desselben befindet, in soweit Amt zu handeln, als es erforderlich ist, um die Identität der Person festzustellen, die Papiere und die Effecten des Verstorbenen zu sichern, jene Gegenstände, welche sich nicht aufbewahren lassen, oder deren Aufbewahrung Kosten verursachen würde, zu veräussern, in Betreff der Verpflegs-, Krankheits- und Beerdigungskosten Ordnung zu pflegen, und sofort den Nachlass sammt den erforderlichen Aufklärungen und zwar, wenn der Verstorbene ein fremder Staatsangehöriger ist, nach vorläufiger Treffung der zur Sicherheit der Erben, Vermächtnissnehmer und Gläubiger nöthigen Vorkehrungen (§. 88) dem zuständigen Gerichte zuzumitteln.

Vormundschaft

§. 91. Zur Bestellung der Vormundschaft ist in der Regel jenes Bezirksgericht berufen, welches nach den §§. 10 und 11 über Minderjährige zuständig ist.

§. 92. Wenn der Fall der Vertretung einer minderjährigen Person so dringend ist, dass die im §. 19 vorgesehene Ermittlung ihres zuständigen Gerichtes nicht abgewartet, oder durch dasselbe die Vertretung wegen der zu weiten Entfernung nicht eingeleitet werden kann, so ist das Bezirksgericht des Aufenthaltsortes zur Bestellung eines Vertreters berufen. Hievon ist jedoch der Fall der Grossjährigerklärung ausgeschlossen.

§. 93. Das Gericht, welches seine Gerichtsbarkeit in Vormundschaftssachen auszuüben angefangen hat, bleibt für dieselben bis zur Erlöschung der Vormundschaft, oder wenn die Bestellung derselben im Falle des §. 92 erfolgte, bis zur Ermittlung des Vormundschaftsgerichtes zuständig, wenngleich der Mündel inzwischen unter die Gerichtsbarkeit eines anderen Gerichtes getreten wäre.

§. 94. Wenn eine Minderjährige durch Verehelichung unter den Gerichtsstand ihres Gatten tritt, so dauert doch die Zuständigkeit des väterlichen oder vormundschaftlichen Gerichtes während der ehelichen Gemeinschaft, so lange die Gattin nicht eigenberechtigt ist, als Curatels-Behörde fort, wenn nicht eine Uebertragung stattgefunden hat.

Curatel

§. 95. Zur Bestellung einer Curatel sind in der Regel die Bezirksgerichte berufen, und die Zuständigkeit richtet sich nach den in den bürgerlichen Gesetzen hierüber ausgesprochenen Verfügungen.

§. 96. Die Entscheidung über Verhängung und Aufhebung einer Curatel wegen Geisteskrankheit oder Verschwendung steht jenem Landesgerichte zu, in dessen Sprengel der Geisteskranke oder Verschwender seinen ordentlichen Wohnsitz hat. Zur Bestellung des Curators dagegen so wie zur Führung der Curatel bleibt das Bezirksgericht des ordentlichen Wohnsitzes berufen.

Adopcya i legitymacya

§. 97. W przypadkach adopcyi i legitymacyi, przynależnym jest ten sąd krajowy, w którego okręgu znajduje się sąd opiekuńczy lub kuratelarny osoby małoletniej, albo też zamieszkanie osoby pełnoletniej adoptować lub legitymować się mającej.

Sprawy małżeńskie

§. 98. Do pozwolenia zgodnego rozwodu (seperacyi), powołanym jest sąd powiatowy ostatniego spólnego zwyczajnego zamieszkania, a w braku takowegoż, ostatniego spólnego pobytu małżonków.

§. 99. Przepisane w ustawie oznajmienie połączenia się na nowo tak w razie niezgodnego, jak też w razie zgodnego rozwodu, u tego sądu nastąpić ma, który na rozwód zawyrokował.

Uznanie kogo za zmarłego

§. 100. Końcem nowego zaślubienia się wprowadzić się mające postępowanie względem sądowego uznania, że nieprzytomny małżonek za zmarłego uważanym być ma i że małżeństwo rozłączonem jest, jakoteż zarządzić się mające w tym celu wyprowadzenie dowodu przez świadków zaszłej śmierci, przysłuża temu sądowi krajowemu, w którego okręgu pozostały małżonek ma swe zwyczajne zamieszkanie. Upraszanie o uznanie śmierci dla innego celu potrzebne, podanem być ma do tego sądu powiatowego, któremu nieruchomy majątek całkiem, albo przynajmniej po większej części podlega, w braku takowego, sąd powiatowy jego ostatniego zwyczajnego zamieszkania tutejszo-krajowego, a gdyby takowe wypośredniczyć się nie dało, u sądu powiatowego onego miejsca, w którem znajduje się majątek ruchomy lub większa część tego.

Sprawy fideikomisowe

§. 101. W niespornych sprawach fideikomisowych, włącznie ustanowienia kuratorów, rozprawy, pozwolenia do rozwiązania i uznania względem ustania fideikomisu, ów sąd krajowy przynależnym jest, w którego okręgu dotychczasowa władza fideikomisowa swą siedzibę ma.

Jeżeli węzeł fideikomisowy przez śmierć ostatniego posiadacza rozwiązanym został, natenczas rozprawa do zwyczajnego sądu względem pertraktacyi spuścizny należy. Co się tycze fideikomisu, z dóbr nieruchomych składającego się, lub takowego, którego nieruchome ciała wedle całej ich objętości w okręgu innego jakiego sądu krajowego leżą, to na żądanie udział w tem mających, przeniesienie przynależności nastąpić może.

Sprawy ksiąg gruntowych i górniczych

§. 102. Niesporne sprawy ksiąg gruntowych i górniczych, tudzież czynności realne, należą do tego samego sądu, któryby przynależnym był, gdyby takowe w spornem postępowaniu zachodziły (§§. 52, 53, 54).

Amortyzacya

§. 103. Do umorzenia (amortyzacyi) zapisów długu Stanu i zrównanych z niemi papierów kredytowych, powołane są te sądy krajowe, w których urzędowem siedlisku prowadzone bywają dotyczące księgi kredytowe.

§. 104. Amortyzacya wekslów przystoi onemu sądowi handlowemu lub senatowi handlowemu krajowo-sądowemu, w którego okręgu znajduje się miejsce wypłaty wekslu (Art. 73. ust. weksl. z d. 25. Stycznia 1850).

§. 105. O amortyzacyą innego dokumentu, upraszający prożbę podać może albo do sądu powiatowego zwyczajnego swego zamieszkania, albo do tego sądu, u któregoby tego zapozwać wypadało, który za zobowiązanie dokumentowe odpowiedzialnym być ma.

§. 97. In Adoptions- und Legitimationsfällen ist jenes Landesgericht zuständig, in dessen Sprengel das Vormundschafts- oder Curatelsgericht der minderjährigen, oder der Wohnsitz der grossjährigen zu adoptirenden oder zu legitimirenden Person sich befindet. Adoption und Legitimation

§. 98. Zur Bewilligung der einverständlichen Scheidung ist das Bezirksgericht des letzten gemeinschaftlichen ordentlichen Wohnsitzes und in Ermanglung eines solchen, des letzten gemeinschaftlichen Aufenthaltes der Gatten berufen. Ehesachen

§. 99. Die im Gesetze vorgeschriebene Anzeige der Wiedervereinigung hat sowohl im Falle der einverständlichen, als auch im Falle der uneinverständlichen Scheidung bei jenem Gerichte zu geschehen, welches die Scheidung ausgesprochen hat.

§. 100. Das zum Behufe der Wiederverehlichung einzuleitende Verfahren, wegen der gerichtlichen Erklärung, dass ein abwesender Ehegatte für todt zu halten und die Ehe getrennt sei, sowie die zu diesem Behufe einzuleitende Aufnahme des Beweises des erfolgten Todes durch Zeugen, steht dem Landesgerichte zu, in dessen Sprengel der zurückgelassene Ehegatte seinen ordentlichen Wohnsitz hat. Das Ansuchen um die zu einem andern Zwecke erforderliche Todeserklärung ist bei dem Bezirksgerichte anzubringen, welchem das unbewegliche Vermögen ganz oder doch dem grössern Theile nach untersteht, in Ermanglung eines solchen das Bezirksgericht seines letzten hierländigen ordentlichen Wohnsitzes und wenn dieser nicht zu ermitteln ist, bei dem Bezirksgerichte des Ortes, an welchem sich das bewegliche Vermögen oder der grössere Theil desselben befindet. Todeserklärung

§. 101. In den nicht streitigen Fideicommiss - Angelegenheiten, mit Inbegriff der Aufstellung von Curatoren, der Abhandlung, der Bewilliguug zur Auflösung und der Erklärung über die Erlöschung des Fideicommisses, ist jenes Landesgericht zuständig, in dessen Sprengel die bisherige Fideicommiss-Behörde ihren Sitz hatte. Fideicommiss-Sachen

Ist das Fideicommiss-Band durch den Tod des letzten Besitzers aufgelöst, so gehört die Abhandlung zum ordentlichen Verlassenschafts-Abhandlungsgerichte. In Betreff eines Fideicommisses, welches in beweglichen Gütern besteht, oder eines solchen, dessen unbewegliche Körper ihrem ganzen Umfange nach in dem Sprengel eines anderen Landesgerichtes liegen, kann auf Verlangen der Betheiligten die Uebertragung der Zuständigkeit stattfinden.

§. 102. Die nichtstreitigen Grund- und Bergbuchsachen und Realacte gehören zu demselben Gerichte, welches zuständig wäre, wenn sie im streitigen Verfahren vorkämen (§§. 52, 53, 54). Grund- und Berg-Buchsachen

§. 103. Zur Amortisirung der Staatsobligationen und der denselben gleich geachteten Creditspapiere sind jene Landesgerichte berufen, an deren Amtssitze die bezüglichen Creditsbücher geführt werden. Amortisirung

§. 104. Die Amortisirung von Wechseln steht jenem Handelsgerichte oder landesgerichtlichen Handels-Senate zu, in dessen Sprengel sich der Zahlungsort des Wechsels befindet (§. 73 der W. O. vom 25. Jänner 1850).

§. 105. Die Amortisirung einer anderen Urkunde kann von dem Amortisirungswerber entweder bei dem Bezirksgerichte seines ordentlichen Wohnsitzes, oder bei jenem Gerichte angesucht werden, bei welchem Derjenige, der für die Verbindlichkeit der Urkunde zu haften hat, zu belangen wäre.

Potwierdzenia

§. 106. Wydanie sądowych potwierdzeń względem prawnych przymiotów książek handlowych, książek fabrykantów i professyonistów z handlującymi zrównanych, przystoi, jeżeli w miejscu, gdzie takowe prowadzone bywają, znajduje się sąd handlowy lub krajowo-sądowy senat handlowy, tym właśnie sądom, zresztą zaś powiatowemu sądowi upraszającego o potwierdzenie.

Zeznanie względem przypadków okrętowych

§. 107. Sporządzenie zeznania szypra względem przypadków okrętowych tudzież wysłuchanie reszty innych osób, których zeznania są potrzebne, przystoi, jeżeli w miejscu portu znajduje się sąd handlowy (senat handlowy), temu samemu, zresztą zaś sądowi powiatowemu.

Sprawy merkantyliczne

§. 108. W niespornych sprawach sądownictwa handlowego wyłącznie przynależnemi są sądy handlowe i senaty handlowe sądów krajowych w swych okręgach sądowych.

Legalizacya, widymacya i sporządzenie testamentow

§. 109. Co do prożby o legalizacyą podpisu, o widymacyą wydania jakiego, w ręku strony znajdującego się, tudzież o sądowe sporządzenie rozporządzeń ostatniej woli, każdemu wolno jest, udać się z nią do któregobądź sądu powiatowego bez wszelkiego ograniczenia przynależności.

Rozdział trzeci.

Przynależność sądów w drugiej i trzeciej instancyi.

w sporach

§. 110. Odwołania się przeciw decyzyom sądów powiatowych w sporach wyrokuje w drugiej instancyi sąd krajowy, w którego okręgu leży sąd powiatowy, a w trzeciej instancyi ten wyższy sąd krajowy, w którego okręgu znajduje się sąd krajowy, który w drugiej instancyi zawyrokował.

§. 111. We wszystkich sprawach górniczych, w pierwszej instancyi do sądownictwa sądów powiatowych należących, rozstrzyga w drugiej instancyi górniczy senat sądu krajowego, w którego górniczo-sądowym okręgu sąd powiatowy, w trzeciej instancyi wyższy sąd krajowy, w którego okręgu sąd krajowy leży.

§. 112. Przeciw rozstrzygnieniom sądów krajowych i handlowych, jako pierwszej instancyi w sporach, dzieje się odwołanie do tego wyższego sądu krajowego, w którego okręgu leży sąd krajowy; w trzeciej instancyi wyrokuje najwyższy trybunał sądowy.

co do spraw niespornych

§. 113. W interesach sędziowskiego urzędu co do spraw niespornych też same zasady zastósowane być mają.

Rozdział czwarty.

Zastósowanie postanowień względem przynależności.

Rozpoznawanie przynależności

§. 114. Każdy sąd zaraz przy rozpoczęciu sprawy przynależność swą tak względem osób jak względem przedmiotów troskliwie rozpoznawać i obręb swego działania i swej przynależności przed oczyma mieć powinien.

§. 115. Sąd, który w suppozycyi przynależności swej wykonywanie sądownictwa rozpoczął nie może go dalej prowadzić, jeżeli wyjawia się nieprzynależność onegoż względem tej osoby lub w tym przedmiocie, chyba że samoprawne strony, z ograniczeniem w §fie 48 wyszczególnionem, wyraźnie lub w milczeniu sądownictwo sądu nieprzynależnego prawomocnie uznały.

§. 106. Die Ausfertigung gerichtlicher Bestätigungen über die gesetzmässige Beschaffenheit von Handelsbüchern, von Büchern der Fabrikanten und der den Handelsleuten gleichgeachteten Gewerbsleute steht, wenn sich am Orte, wo sie geführt werden, ein Handelsgericht oder ein landesgerichtlicher Handels-Senat befindet, eben diesen, und sonst dem Bezirksgerichte des Bestätigungswerbers zu. Bestätigungen

§. 107. Die Aufnahme der Verklarung des Schiffers und die Vernehmung der übrigen Personen, deren Aussagen nothwendig sind, steht, wenn sich am Hafenplatze ein Handelsgericht (Handels-Senat) befindet, diesem, sonst dem Bezirksgerichte zu. Verklarung

§. 108. In den Geschäften der nicht streitigen Handelsgerichtsbarkeit sind ausschliesslich die Handelsgerichte und Handels-Senate der Landesgerichte innerhalb ihrer Gerichtssprengel zuständig. Merkantil-Sachen

§. 109. Mit dem Ansuchen um Legalisirung einer Unterschrift, um Vidimirung einer in den Händen der Partei befindlichen Ausfertigung, so wie um gerichtliche Aufnahme letztwilliger Anordnungen steht es Jedermann frei, sich an was immer für ein Bezirksgericht ohne Beschränkung der Zuständigkeit zu wenden. Legalisirung, Vidimirung und Aufnahme von Testamenten

Dritter Abschnitt.

Zuständigkeit der Gerichte in zweiter und dritter Instanz.

§. 110. Ueber Berufung gegen Entscheidungen der Bezirksgerichte in Streitsachen erkennt in zweiter Instanz jenes Landesgericht, in dessen Sprengel das Bezirksgericht liegt und in dritter Instanz das Oberlandesgericht, in dessen Sprengel sich das Landesgericht befindet, das in zweiter Instanz gesprochen hat. in Streitsachen

§. 111. In allen Bergrechtssachen, welche in erster Instanz zur Gerichtsbarkeit der Bezirksgerichte gehören, entscheidet in zweiter Instanz der Bergsenat jenes Landesgerichtes, in dessen berggerichtlichen Sprengel das Bezirksgericht, in dritter Instanz das Oberlandesgericht, in dessen Sprengel das Landesgericht liegt.

§. 112. Gegen Entscheidungen der Landes- und Handelsgerichte, als erster Instanz in Streitsachen, geht die Berufung an jenes Oberlandesgericht, in dessen Sprengel das Landesgericht liegt; in dritter Instanz erkennt der oberste Gerichtshof.

§. 113. In Geschäften des Richteramtes ausser Streitsachen sind dieselben Grundsätze anz ausser Streitsachen

Vierter Abschnitt.

Anwendung der Bestimmungen über die Zuständigkeit.

§. 114. Jedes Gericht hat gleich bei dem Beginne des Geschäftes seine Zuständigkeit sowohl hinsichtlich der Personen als auch hinsichtlich der Gegenstände sorgfältig zu prüfen und sich die Gränzen seines Wirkungskreises und seiner Zuständigkeit vor Augen zu halten. Prüfung der Zuständigkeit

§. 115. Wenn ein Gericht in der Voraussetzung seiner Zuständigkeit mit der Ausübung der Gerichtsbarkeit begonnen hat, so kann es dieselbe, sobald seine Unzuständigkeit über diese Person oder in diesem Gegenstande offenbar wird, nicht fortsetzen, ausser wenn eigenberechtigte Parteien mit der im §. 48 angegebenen Beschränkung ausdrücklich oder stillschweigend die Gerichtsbarkeit des unzuständigen Gerichtes rechtsgiltig anerkannt hätten.

Spory o tęż §. 116. Względem zarzutu nieprzynależności w sporach sam sąd pierwszej instancyi rozstrzygać ma.

Jeżeli między sądami w interesach urzędu sędziowskiego co do spraw niespornych względem przynależności wątpliwość zachodzi, a te porozumieć się nie mogą, natenczas sąd spólnie onym najbliżej nadwładny, bezpośrednio w tym względzie rozstrzygać ma. Jeżeli one różnym sądom najbliżej podlegają, natenczas te zgodnie rozstrzygać mają, a jeżeliby się na to nie zgodzono, rozstrzygnienie przystoi sądowi im wspólnie najbliżej nadwładnemu.

Postępowanie sądowe atoliż tymczasem nie może być wstrzymanem, lecz sąd, który w tę sprawę najpierwej się wdał, postępowanie aż do rozstrzygnienia wątpliwości dalej prowadzić ma.

§. 117. Jeżeli sąd państwa cudzego, czy to co do cudzokrajowego przynależnego czy też co do cudzego majątku zaprzecza przynależności sądu tutejszo-krajowego, natenczas tenże postępowania dalej prowadzić nie może, jak tylko o ile tego publiczne względy albo zabezpieczenie praw prywatnych wymagają; tenże przypadek takowy wraz z wszelkiemi aktami przez sąd nadwładny ministrowi sprawiedliwości przedłożyć winien.

§. 118. Względem sporu przed sąd przynależny wytoczonego, tenże aż do ukończenia przynależnym zostaje, chociażby zaskarzony przyszedł był tymczasem pod sądownictwo innego sądu.

trwanie przynależności §. 119. Wktórych przypadkach sądownictwo zresztą przynależące uchylonem być może, o tem postanawia organiczna ustawa o urzędach sądowych. W tych przypadkach sąd najbliżej nadwładny za upraszaniem jednej lub drugiej strony, albo za doniesieniem sądu przynależnego inny sąd delegować ma.

Uchylenie i delegowanie §. 120. Także i bez prawnego przypadku przeszkodzenia zdaniu sądów nadwładnych pozostawia się, z powodów stósowności do celu, rozporządzić delegowanie w okręgach swych.

Treść.

§. 116. Ueber die Einwendung der Unzuständigkeit in Streitsachen ist von dem Gerichte erster Instanz selbst zu erkennen. Streitigkeiten über dieselbe.

Wenn unter den Gerichten in Geschäften des Richteramtes ausser Streitsachen über die Zuständigkeit ein Zweifel entsteht, ohne dass sie sich vereinigen können, so steht dem ihnen gemeinschaftlich zunächst vorgesetzten Gerichte zu, hierüber unmittelbar zu entscheiden. Unterstehen sie zunächst verschiedenen Gerichten, so haben dieselben einverständlich zu entscheiden und falls ein Einverständniss nicht zu erzielen wäre, steht die Entscheidung dem ihnen gemeinschaftlich nächstvorgesetzten Gerichte zu.

Die Gerichtspflege darf indessen nicht aufgehalten werden, sondern das Gericht, das in dieser Angelegenheit zuerst eingeschritten ist, hat das Verfahren bis zur Entscheidung des Zweifels fortzusetzen.

§. 117. Wenn die Zuständigkeit des inländischen Gerichtes von dem Gerichte eines auswärtigen Staates in Bezug auf einen fremden Staatsangehörigen oder auf ein fremdes Vermögen bestritten wird, so kann jenes das Verfahren nicht weiter fortsetzen, als so weit es die öffentlichen Rücksichten oder die Sicherung der Privatrechte erheischen; es hat den Fall sammt allen Acten durch das vorgesetzte Gericht dem Justizminister vorzulegen.

§. 118. Ueber eine Streitsache, welche bei dem zuständigen Gerichte anhängig gemacht worden ist, bleibt dasselbe bis an das Ende zuständig, wenn gleich der Geklagte in der Zwischenzeit unter die Gerichtsbarkeit eines anderen Gerichtes gekommen wäre. Ihre Dauer.

§. 119. In welchen Fällen eine sonst zuständige Gerichtsbarkeit abgelehnt werden kann, bestimmt das organische Gesetz über die Gerichtsstellen. In diesen Fällen hat das zunächst vorgesetzte Gericht über Ansuchen der einen oder der anderen Partei, oder über Anzeige des zuständigen Gerichtes ein anderes Gericht zu delegiren. Ablehnung und Delegirung.

§. 120. Auch ausser dem Falle eines gesetzlichen Hindernisses ist es dem Ermessen der vorgesetzten Gerichte überlassen aus Gründen der Zweckmässigkeit eine Delegirung innerhalb ihrer Sprengel zu verfügen.

Inhalt.